Nr 148.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till riksskogstaxering och avverkningsstatistik; given Stockholms slott den 26 februari 1937.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

A. Pehrsson-Bramstorp.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 26 februari 1937.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp, anför efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet:

I årets statsverksproposition, nionde huvudtiteln, punkten 175, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, till Riksskogstaxering och avverkningsstatistik beräkna för budgetåret 1937/1938 ett reservationsanslag av 150,000 kronor. Jag torde nu få ånyo anmäla detta ärende.

Inledning.

Under senare år har skogsbruket och den därpå grundade förädlingsindustrin i skilda avseenden varit föremål för statsmakternas uppmärksamhet. Då framställningen i det följande i flera fall kommer att anknyta till tidigare utredningar och undersökningar avseende berörda näringsgrenars stödjande, torde jag lämpligen böra inledningsvis i korthet omnämna dem, som i nu förevarande hänseende äga det största intresset.

Till en början torde jag få erinra, att kommissionen för försökstaxering rörande virkeskapital, tillväxt m. m. av skogarna i Värmlands län, den s. k. *värmlandskommissionen,* i sitt den 5 maj 1914 avgivna betänkande framlade en plan samt kostnadsberäkning för taxering av Sveriges samtliga skogar. För utredning av frågan om en ordnad avverkningsstatistik föreslog kommissionen, att en särskild kommitté skulle tillsättas.

I anledning härav tillkallades den 2 oktober 1917 särskilda sakkunniga, de s. k. *skogstaxeringssakkunniga,* för att verkställa utredning om anordnande av skogsavverkningsstatistik och taxering av Sveriges samtliga skogar. De sakkunniga blevo ej i tillfälle att slutföra sitt uppdrag rörande skogsavverkningsstatistikens ordnande, då genom Kungl. Maj:ts beslut den 30 november 1922 de sakkunnigas förordnande upphörde med februari månads utgång 1923.

Emellertid framlade Kungl. Maj:t vid 1923 års riksdag proposition (nr 191) angående anslag till *riksskogstaxering.* Sedan propositionen bifallits av riksdagen, uppdrogs den centrala ledningen av taxeringen åt domänstyrelsen, som redan sommaren 1923 lät igångsätta erforderliga fältarbeten. Genom beslut den 10 oktober 1924 anförtroddes bearbetningen av det insamlade materialet åt en särskild *riksskogstaxeringsnämnd.* På förslag av Kungl. Maj:t beslöt 1925 års riksdag, att ledningen även av fältarbetet skulle från och med år 1925 anförtros åt riksskogstaxeringsnämnden. I 1923 års riksdagsbeslut angavs taxeringen skola i första hand avse skogarna i Jönköpings, Kronobergs, Kalmar och Kopparbergs län, men genom senare riksdagsbeslut utvidgades taxeringen att omfatta jämväl skogarna i övriga delar av landet. Taxeringen avslutades under år 1929. En fullständig redogörelse för densamma avgavs år 1932 av riksskogstaxeringsnämnden (stat. off. utr. 1932: 26).

Genom beslut den 5 juni 1931 uppdrog Kungl. Maj:t åt centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund att verkställa förberedande undersökning rörande lämpligaste sättet för utredning om avverkning och förbrukning inom riket av virke för olika ändamål. Med skrivelse den 17 mars 1933 överlämnade centralrådet till Kungl. Maj:t ett av *särskilda av centralrådet tillkallade sakkunniga* den 21 december 1932 avgivet betänkande med förslag i ämnet. Över betänkandet — vartill jag återkommer i det följande — hava yttranden inhämtats från domänstyrelsen och statistiska centralbyrån, men i övrigt har detsamma ännu ej föranlett någon åtgärd från statsmakternas sida.

I anledning av skrivelse (nr 328) från 1930 års riksdag samt framställning från den s. k. jordbruksutredningen tillkallade chefen för jordbruksdepartementet jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 10 oktober 1931 sakkunniga för verkställande av utredning och avgivande av förslag rörande åtgärder för vinnande av ökad avsättning av inhemska skogsprodukter, förbättrat ekonomiskt utbyte av skogsbruket samt intensivare skogsvård. De sakkunniga, som antogo benämningen *1931 års skogssakkunniga,* avgåvo den 4 januari 1933 betänkande med förslag angående åtgärder för ett bättre utnyttjande av landets skogstillgångar. (stat. off. utr. 1933: 2). Ett flertal av de sakkunnigas förslag hava realiserats genom beslut av statsmakterna.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 20 juli 1933 utsåg vidare chefen för socialdepartementet sakkunniga att inom departementet biträda med utredning rörande skogshushållningen samt de industrier, som väsentligen erhålla sina råvaror ur skogen. Genom denna utredning avsågs att vinna kännedom om storleken av den produktion av sågade trävaror och pappersmassa, för vilken förutsättningar ansåges föreligga i vårt land under de närmaste åren, huru stora grupper av arbetare, som med den beräknade produktionen kunde sysselsättas inom nämnda industrier, samt den lämpliga lokala fördelningen av denna produktion ur såväl sociala som ekonomiska synpunkter. Utredningen borde enligt direktiven även omfatta storleken av den erforderliga råvaruförsörjningen, behovet av arbetskraft för skogsavverkningarna samt avverkningarnas lämpliga fördelning på olika landsdelar. De sakkunniga, vilka antogo namnet *1933 års skogsindustrisakkunniga,* avgåvo den 29 juli 1935 betänkande angående råvaruförsörjning, produktion och arbetarantal m. m. vid skogsindustrierna (stat. off. utr. 1935: 36).

Sedan riksdagen i skrivelse den 13 juni 1932, nr 375, anhållit om närmare undersökning beträffande skogsbygdens arbets- och försörjningsproblem, uppdrog Kungl. Maj:t genom beslut den 13 juli 1934 åt *socialstyrelsen* att i huvudsaklig överensstämmelse med av styrelsen utarbetad plan verkställa undersökning i ämnet. Undersökningen har ännu ej avslutats.

I anledning av vid 1935 års riksdag väckta motioner anhöll riksdagen (skr. nr 274) hos Kungl. Maj:t, under åberopande av jordbruksutskottets utlåtande nr 80, att skogsbrukets ekonomiska läge och de åtgärder, som kunde vidtagas för att höja dess bärkraft, gjordes till föremål för utredning samt att av denna betingade förslag förelades riksdagen.

Genom beslut den 23 juli och den 3 oktober 1936 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för jordbruksdepartementet, bland annat, att tillkalla två utredningsmän för att — i enlighet med av departementschefen i anförande till statsrådsprotokollet den 23 juli 1936 angivna riktlinjer — verkställa utredning och avgiva förslag rörande skogsbrukets ekonomiska läge och de åtgärder, som kunde vidtagas för att höja dess bärkraft, ävensom högst sju sakkunniga personer att med utredningsmännen deltaga i överläggningar i ämnet.

Av vad i nyssnämnda statsrådsprotokoll anförts beträffande riktlinjerna för utredningen må här endast återgivas följande.

Vid utredningen borde beaktas den centrala ställning, som skogsbruket och den därpå grundade förädlingsindustrin intoge i vårt lands näringsliv Betydelsen för vårt jordbruk av ett lönande skogsbruk borde sålunda utredas. Även i övrigt borde det samband, som rådde mellan dessa båda näringsgrenar, bliva föremål för undersökning. I den mån skogsbrukets och den därpå grundade förädlingsindustrins betydelse för vårt lands ekonomiska ställning klarlades torde det även bliva möjligt att bedöma, huruvida och på vad sätt statsmakterna kunde mildra verkningarna inom vårt land av en i framtiden inträffande konjunkturförsämring å den internationella marknaden för skogsprodukter.

Frågan, huruvida staten kunde medverka till ett stegrat ekonomiskt utbyte genom förbättrad skogsvård och ökad skogsavkastning, borde ävenledes ägnas uppmärksamhet. Visserligen hade statsmakterna i detta hänseende vidtagit flera åtgärder, men det syntes icke uteslutet, att åtminstone i vissa trakter ännu åtskilligt kunde göras. Även borde spörsmålet om den statliga administrationen på skogsbrukets område göras till föremål för närmare utredning.

Till övervägande borde upptagas jämväl spörsmålet, huruvida och på vad sätt en lämpligare avvägning kunde åstadkommas mellan intressena inom ifrågavarande näringsgrenar. Undersökas skulle sålunda, huruvida icke läget för det skogsägande jordbruket kunde förbättras utan att andra samhällsgrupper därigenom tillfogades men. Till behandling i detta sammanhang torde även upptagas frågan om en avverkningsstatistik för landets skogar. Självfallet borde i frågor, som redan varit eller vore föremål för undersökning, de därvid framkomna undersökningsresultaten utnyttjas så långt möjligt.

Med hänsyn till ämnets omfattning och den tid, som undersökningen i sin helhet kunde komma att taga, syntes lämpligt att, därest vissa frågor funnes kunna behandlas för sig, så skedde samt att särskild utredning med tillhörande förslag framlades i dylika frågor.

Jämlikt Kungl. Maj:ts omförmälda bemyndiganden tillkallade jag *dels* den 30 juli och den 3 oktober 1936 såsom utredningsmän kanslichefen i statens jordbruksnämnd byrådirektören N. A. E. Malmfors och ledamoten av riksdagens andra kammare, hemmansägaren G. Strindlund i Skedom, *dels ock* den 21 september 1936 såsom sakkunniga ordföranden i skogsägareföreningarnas riksförbund, ryttmästaren N. R. Berg, juris licentiaten G. Hedlund, direktören i Munksunds aktiebolag, jägmästaren B. Holmbäck, landstingsmannen J. V. Jansén, ledamoten av riksdagens första kammare, redaktören H. Sten samt direktören i aktiebolaget Iggesunds bruk G. Sundblad.

Utredningsmännen och de sakkunniga, vilka antagit benämningen *1936 års skogsutredning,* hava med skrivelse den 2 december 1936 överlämnat utlåtande med förslag till åtgärder för åstadkommande av en förbättrad statistik rörande skogsproduktion och virkesuttag.

Över utlåtandet hava, efter remisser, yttranden avgivits av statskontoret, domänstyrelsen, statistiska centralbyrån, centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund, skogsägareföreningarnas riksförbund samt Sveriges skogs-

ägareförbund. Centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund har tillika överlämnat yttranden från samtliga skogsvårdsstyrelser med undantag av dem i Göteborgs och Bohus, Skaraborgs, Örebro samt Västmanlands län.

1936 års skogsutrednings förslag.

Behovet av statistik rörande skogsproduktion och virkesuttag.

1936 års skogsutredning påpekar till en början *skogens betydelse för folkförsörjningen.* Enligt verkställda beräkningar motsvarade sålunda, framhåller utredningen, värdet av skogens och därpå grundade förädlingsindustriers avkastning i runt tal en sjundedel av landets nationalinkomst. Nära hälften av Sveriges samlade utförsel bestode av trävaror, pappersmassa samt papp och papper. Skogen kunde därför sägas uppbära en ansenlig del av det välstånd, som för närvarande kännetecknade det svenska folkhushållet, framhåller utredningen och anför ytterligare i detta sammanhang:

En undersökning, avseende år 1929, hade givit till resultat, att en femtedel av skogsprodukternas bruttoförsäljningsbelopp (cirka 1 miljard kronor) för sagda år skulle hava tillfallit skogsägarna i form av rotvärde samt att två femtedelar belöpte å löner till skogs- och flottningsarbetare samt skogsindustriernas arbetare och tjänstemän. Återstoden, två femtedelar, utgjordes av frakter, räntor, skatter, avskrivningar, företagarvinst o. d. Av en annan undersökning, utgående från skogsindustriernas nettobidrag (cirka 700 miljoner kronor) till nationalinkomsten år 1934, hade framgått, att av nämnda nettobidrag omkring 22 % skulle utgöras av rotvärde, 22 % av löner till skogs- och flottningsarbetare, 23 % av skogsindustriarbetarlöner, 6 % av löner till skogsbrukets och skogsindustriernas förvaltningspersonal samt 27 % av räntor, avskrivningar, skatter m. m.

Redan av anförda siffror framginge skogens betydelse för beredande av arbetstillfällen. Enbart inom skogsbruket uppskattades av 1931 års skogssakkunniga arbetskraftåtgången för åren 1929—1930 till cirka 41 miljoner dagsverken i genomsnitt per år, varav på avverkningsarbeten komme omkring 37 miljoner dagsverken eller 90 % av totala arbetskraftåtgången. Man hade beräknat, att under februari månad, då drivningarna hade sin största omfattning, i landets skogar skulle sysselsättas mellan 350,000 och 400,000 personer. Möjligheten att under vissa tider av året erhålla sysselsättning i skogen utgjorde vidare i avsevärd utsträckning en förutsättning för uppehållande av andra näringsgrenar. Härutinnan finge erinras om den betydelsefulla växelverkan, som förelåge mellan jordbruk och skogsbruk och vilken tagit sig uttryck däri, att en stor del av jordbrukets folk och dragare under tider av minskat arbetsbehov erhölle sysselsättning i skogen. Ett dylikt inre sammanhang torde, jämte möjligheten att genom försäljning av virke åtnjuta direkta inkomster från skogen, i många fall utgöra en nödvändig betingelse för jordbruksdriften i de skogrikare delarna av landet. Jämväl för skogsbruket torde denna driftskombination vara till största gagn. Inom de på skogen uppbyggda förädlingsindustrierna sysselsattes likaledes ett avsevärt antal personer. Arbetarantalet vid våra viktigaste skogsindustrier, nämligen sågverk, hyvlerier, låd- och fanérfabriker, snickeri- och annan trävarufabrikation samt massa- och pappersindustrier, hade för de i den officiella industristatistiken redovisade anläggningarna under de senare åren utgjort något mera än 77,000.

I anslutning till det sist anförda har utredningen uttalat, att skogsindustriernas resurser för beredande av uppehälle åt oförminskade arbetarskaror sammanhängde, förutom med industriernas förmåga att hävda sig i den utländska konkurrensen, med möjligheterna att förse desamma med ökade mängder råvara. Enligt utredningens mening borde härvid jämväl uppmärksammas de tillskott, som ifrågavarande industrier kunde erhålla i form av nya förädlingsgrenar, uppbyggda på skogens grund genom bättre användning av råvaran eller tillvaratagande av avfallsvirke.

Med hänsyn till att förändringar i skogsbrukets betingelser och dess sysselsättningsmöjligheter sålunda vore ägnade att medföra mycket djupt ingripande verkningar i det svenska folkhushållet, har det synts utredningen vara ett oavvisligt behov för såväl det allmänna som den enskilde att kunna med nöjaktig grad av säkerhet följa och bedöma utvecklingsgången inom ifrågavarande näringsgren samt att vid varje tillfälle kunna bilda sig en uppfattning om huru förhållandena i detta hänseende gestaltade sig. Först då möjlighet härtill förelåge, kunde enligt utredningens mening en fast utgångspunkt erhållas för övervägande av de åtgärder, som i varje särskilt fall kunde anses påkallade. Utredningen har i detta sammanhang erinrat om att statsmakterna länge givit ett kraftigt stöd åt skogsvårdssträvandena. Under de senaste tio åren hade sålunda de särskilda skogsvårdsanslagen tillhopa med skogsvårdsavgifterna uppgått till närmare 50 miljoner kronor. Självfallet vore det angeläget, att dylika bidrag komme till användning på det ur landets synpunkt lämpligaste sättet. Härför krävdes emellertid en jämförelsevis ingående vetskap om det allmänna tillståndet å skogarna. Detta vore även av vikt för det systematiska forskningsarbete på det skogliga området, som sedan flera årtionden tillbaka bedreves i Sverige. Det finge ej heller förbises, att staten vore landets utan jämförelse största skogsägare samt att för en ur det allmännas synpunkt ändamålsenlig skötsel av de statliga skogarna erfordrades, att landets hela skogskapital vore väl känt.

För vinnande av den nödvändiga kännedomen om våra skogar har utredningen i första hand ansett erforderligt, att *omfattningen och beskaffenheten av rikets skogstillgångar* bleve någorlunda säkert fastställda. Till stöd för denna sin uppfattning anför utredningen:

Bristande kunskap om berörda omständigheter innebure, att man beträffande själva den naturtillgång, på vilken hela skogsnäringen vilade, måste räkna med en osäker eller rent av okänd faktor, då det gällde att taga ställning till frågan, huruvida hushållningen varit rätt inriktad vid tillgodogörandet av skogarna. Betydelsen av att i nu ifrågavarande hänseende äga tillgång till såvitt möjligt tillförlitliga uppgifter torde bäst framgå genom att något belysa den nytta, som man haft av den under åren 1923—1929 verkställda första riksskogstaxeringen.

Igångsättandet av nämnda taxering förestavades väsentligen av en önskan att klarlägga den sedan länge aktuella frågan, huruvida ingripanden vore nödvändiga till förhindrande av att skogarna skattades över sin förmåga. Inventeringens resultat gåve stöd för uppfattningen, att åtgärder av dylik innebörd för det dåvarande ej vore påkallade. Till följd av inträdande för-

skjutningar i efterfrågan på skogsindustriernas skilda råvarusortiment genom sågverkshanteringens tillbakagång och massaindustrins starka utveckling samt minskad användning av kol och brännved hade vidare marknadsläget inom skogsbruket sedan någon tid tillbaka varit underkastat djupgående förändringar. I detta läge hade riksskogstaxeringen jämväl blivit till stort värde genom att lämna underlag för näringspolitiska utredningar och bedömanden av rent kommersiell natur, ofta inom begränsade geografiska områden. Icke minst gällde detta det numera med rätta så uppmärksammade spörsmålet om nyttiggörandet av det lågvärdiga virke, som med hänsyn till skogsvårdens krav måste utfällas ur skogsbestånden men endast i begränsad utsträckning kunde finna nyttig användning. Härvid torde blott erinras därom, att riksskogstaxeringen lämnat värdefullt material för den utredning rörande folkförsörjningens och skogsvårdens förbättrande genom ökat utnyttjande av klen- och avfallsvirke, som verkställts av 1931 års skogssakkunniga och föranlett ett flertal åtgärder i angivet syfte från statsmakternas sida. På samma grund hade 1933 års skogsindustrisakkunniga byggt sin utredning rörande skogsindustriernas råvaruförsörjning m. m. Den omfattande verksamhet för utdikning av vattensjuk skogsmark samt skogsodling och röjning å vissa marker med otillfredsställande skogstillstånd, som alltsedan år 1927 bedrivits med bidrag av särskilda statsanslag, hade i betydande utsträckning föranletts av den vid taxeringen konstaterade förekomsten i stor skala av dylika marker. Samma gällde inrättandet av den statliga lånefond (kommunskogslånefonden), som avsåge att underlätta kommuners inköp av sådan vanhävdad mark, till vars iståndsättande statens nämnda anslag anvisats. Ytterligare kunde framhållas riksskogstaxeringens värde för lappmarkslagstiftningens utformning samt för bedömande av frågor rörande kolonisation, fastighetstaxering m. m.

Ehuru det säkraste och jämväl i övrigt bästa sättet för att följa och bedöma skogstillgångarnas förändringar torde vara att verkställa upprepade undersökningar av skogarnas virkesförråd, tillväxt, sammansättning o. s. v., har utredningen av kostnadsskäl funnit det icke vara möjligt att utföra dylika inventeringar alltför ofta. Emellertid kunde på grund härav under tiden mellan två taxeringar skogstillgångarna i en viss trakt ändras avsevärt. För att fortlöpande kontrollera sagda utvecklingsgång krävdes enligt utredningens mening jämväl uppgifter om *virkesuttaget* under olika år. Rörande betydelsen av dessa uppgifter framhåller utredningen vidare:

Dylika uppgifter vore av vikt också för ett allsidigt och rätt bedömande av de upplysningar, som erhölles genom taxeringarna. Resultaten av de förändringar — betingade exempelvis av virkesuttag samt skogsvårdande och grundförbättrande åtgärder — som konstaterades vid två med visst tidsmellanrum utförda inventeringar, avspeglade sig visserligen i regel mer eller mindre i taxeringsuppgifterna. Växlingar i fråga om virkeskapitalets storlek, sammansättning och tillväxt inträffade emellertid av flera anledningar, och det kunde därför vara vanskligt att avgöra, vad som orsakat en förändring i den ena eller andra riktningen. Här kunde flera faktorer spela in, såsom förskjutningar beträffande skogsvårdens utövande, ändringar i virkesuttaget samt i de klimatiska förhållandena ävensom felaktigheter vid inventeringens utförande. Ostridigt vore därför, att tillgången för ett visst område till nöjaktiga uppgifter rörande avverkningarnas omfattning och fördelning på olika virkesslag under skilda år skapade väsentligt ökade möjligheter att fastställa orsakerna till de vid inventeringarna konstaterade föränd-

ringarna i skogstillståndet och överhuvud för en klarare inblick i de skogligt ekonomiska sammanhangen för det område, varom vore fråga.

Uppgifter om virkesuttagets storlek under olika år vore av stort värde även utan direkt samband med skogsinventeringar. Redan med hänsyn till det betydande antal personer, som sysselsattes i skogsavverkningarna, vore det nödvändigt för statsmakterna att följa förändringarna i dessa senare. Omfattningen av huggningar och körningar i skogen påverkade vidare starkt det allmänna ekonomiska läget i landets skogsbygder. Överhuvud torde avverkningarna vara en känslig mätare på det allmänna konjunkturläget inom näringsgrenen i fråga. De senaste årens utveckling på folkhushållningens område hade för övrigt skärpt betydelsen av att uppgifter av förevarande slag funnes tillgängliga. I sådant hänseende torde vara tillfyllest att erinra om strävandena att för försörjningsändamål åstadkomma ett bättre tillgodogörande av skogarna och deras virkesavkastning.

Utredningen har dessutom hävdat, att det ur skogspolitisk och socialekonomisk synpunkt jämväl vore av vikt att känna *fördelningen av landets skogstillgångar på olika brukaregrupper* med sinsemellan mera avvikande förutsättningar för skogsbrukets utövande. En eventuell differentiering av skogsbruket med hänsyn till de skilda gruppernas hushållning med sina skogsinnehav kunde nämligen, framhåller utredningen, återverka på skogens möjligheter såsom råvaru- och försörjningskälla. Härtill har utredningen i detta sammanhang knutit följande reflexioner.

I vårt land gjorde sig nu berörda förhållanden påtagligt gällande. Efter hand hade uppstått större brukarekategorier av olika typ, vilka bedreve ett i viss mån skiljaktigt skogsbruk å respektive ägovälden. Sagda kategorier vore, i stort sett, till antalet tre, nämligen 1) staten och andra allmänheter, 2) aktiebolag samt 3) övriga enskilda brukare, vilka grupper var för sig innehade betydande delar av landets skogar. De allmänna skogarna, inklusive gemensamhetsskogar, hade sålunda beräknats upptaga ungefär 24 % av nämnda areal. Bolagens samt de övriga enskilda brukarnas motsvarande andelar uppskattades till 27 % respektive 49 %. Ekonomiska samt skogs- och arbetstekniska förhållanden betingade givetvis en viss skillnad mellan det skogsbruk, som utövades å de smärre brukningsenheterna, och det, vilket bedreves å större sådana. Beaktas borde jämväl, att nu berörda fördelning av landets skogar ej vore en gång för alla fastslagen utan förskötes i den ena eller andra riktningen, allteftersom förhållandena tillstadde en uppdelning av större skogsenheter eller en sammanslagning av smärre dylika.

Med hänsyn härtill vore det önskvärt, att det allmänna med hjälp av tillförlitlig statistik kunde dels konstatera, huru skogsarealen fördelade sig å olika brukare- eller storleksgrupper och vilka förskjutningar, som inträffade mellan dessa från tid till annan, dels vinna kunskap om huru skogshushållningen gestaltade sig inom skilda kategorier. Härigenom skapades jämväl en förbättrad grundval för överväganden om vidtagande av sådana åtgärder, som kunde finnas nödvändiga och lämpliga för skogsbrukets stödjande och förkovran.

Förefintlig statistik rörande skogsproduktion och virkesuttag.

Det behov av fortlöpande statistiska uppgifter rörande skogsproduktion och virkesuttag, som av utredningen i det föregående konstaterats, har, enligt vad utredningen framhåller, hittills tillgodosetts endast i begränsad utsträck-

ning. Vad först beträffar *riksskogstaxeringen* 1923—1929 har utredningen betonat, att denna visserligen torde få sägas hava i stort sett motsvarat de krav, man vid dåvarande tidpunkt skäligen kunde ställa på densamma, genom att lämna tillförlitliga svar på frågorna om skogsmarkens fördelning på olika slags bestånd och godhetsgrader, förekomsten av marker med otillfredsställande skogstillstånd, skogskapitalets storlek och tillväxt samt fördelning på trädslag, dimensionsklasser etc. Det rikhaltiga material, som därvid ställdes till förfogande, hade ju även, såsom förut berörts, vunnit en mycket mångsidig användning. Emellertid har utredningen erinrat om att 13 år förflutit sedan riksskogstaxeringen påbörjades samt påpekat, att under dessa år inträffat mycket betydelsefulla förändringar i avseende å de svenska skogstillgångarnas omfattning och beskaffenhet. Skogsindustriernas råvarubehov hade sålunda med några få undantag kraftigt ökats. Nya förädlingsgrenar med särskilda krav på råvaran hade tillkommit, och tidigare gängse dimensions- och kvalitégränser för de vanligare virkessortimenten hade förskjutits. Till belysande av denna utveckling har utredningen anfört följande.

Under tioårsperioden 1926—1935 hade årstillverkningen i vårt land av pappersmassa stigit från 1.93 till 2.93 miljoner ton. Från år 1926, då riksskogstaxeringen avslutades i Norrland, till år 1935 hade alltså den årliga tillverkningen av pappersmassa ökat med ej mindre än 52 %. Därmed hade massaindustrins råvarukonsumtion övergått till att vara den största posten på passivsidan av vår virkesbalans. Vad beträffade sågverksindustrin, hade dess länge visade tendens till produktionsminskning gjort sig gällande även under nämnda tioårsperiod; årstillverkningen vid i industristatistiken redovisade verk syntes numera hava stannat vid i genomsnitt cirka 1.1 miljoner standards mot 1.4 miljoner omkring år 1926. Emellertid hade under det senaste decenniet en ökning inträtt i virkeskonsumtionen vid fasta eller transportabla mindre sågverk, vilka i stor utsträckning ej tillhörde den storlekskategori, som omslötes av industristatistiken. Man syntes hava grundad anledning förmoda, att till följd härav sågverksrörelsen i sin helhet nu ej torde visa nämnvärt mindre virkesförbrukning än för tio år sedan. Uppmärksammas finge ock, att andra träförbrukande industrier av betydelse, såsom plywood-, snickeri- och därmed jämförbara fabriker, under de senaste åren ökat sin tillverkning samt att helt nya skogsindustrier, exempelvis den blott några år gamla wallboardframställningen, vilken senare dock i viss utsträckning utnyttjade avfallsvirke, hastigt vuxit upp till stora träkonsumenter. De på kort tid resultatrika strävandena att åvägabringa en förbättrad brännvedsmarknad genom att använda ved såsom bränsle i värmeledningsoch högtryckspannor hade jämväl varit ägnade att öka virkesförbrukningen. Även andra faktorer hade verkat i samma riktning.

Ostridigt vore följaktligen, att skogarna, sedan riksskogstaxeringen övergått landet, blivit allt hårdare skattade i synnerhet på sådant virke, som lämpade sig för industriell förädling. Möjligheten att använda riksskogstaxeringens resultat som utgångspunkt för bedömande av industrins råvarufråga för närvarande hade därigenom försvagats. Toges därjämte hänsyn till att pålitliga uppgifter rörande virkesuttagets storlek under de gångna åren saknades, vore det uppenbart, att stor osäkerhet måste råda, när det gällde att bedöma de nuvarande skogstillgångarnas omfattning och beskaffenhet. Den senaste, av 1933 års skogsindustrisakkunniga verkställda undersökningen rörande skogarnas avkastningsförmåga i förhållande till de

anspråk, som hade ställts på dem, hade givit till resultat, att avverkningen för riket i dess helhet intill år 1933 ungefärligen motsvarat vad skogarna vid rationell hushållning borde kunna giva inom de avsättningsbara sortimentsklasserna. De sakkunniga hade emellertid konstaterat, att för vissa områden i Norrland, inom vilka en stor del av sulfitindustrin vore belägen, förelåge överavverkning av pappersved. Den allmänna ökning av virkesuttagen, som ägt rum sedan dess, hade säkerligen ställt väsentligt större krav på de nordsvenska skogarna än som motsvarade den på riksskogstaxeringens resultat beräknade normala avverkningskvantiteten. Att som följd därav skogstillståndet avsevärt förändrats syntes vara ställt utom varje tvivel.

I anslutning till vad sålunda anförts har utredningen uttalat, att riksskogstaxeringens uppgifter numera ej på ett tillfredsställande sätt belyste omfattningen och beskaffenheten hos rikets skogstillgångar. Med hänsyn till de härav föranledda olägenheterna i skilda avseenden har utredningen ansett sig böra understryka vikten av att största möjliga klarhet i berörda spörsmål snarast vunnes. Härvid har utredningen erinrat om att 1933 års skogsindustrisakkunniga föreslagit, att en på lämpligt sätt utförd omtaxering av Sveriges skogar måtte komma till stånd inom en nära framtid, avseende i första hand de distrikt, där råvarutillgången enligt de sakkunnigas mening icke medgåve en avverkning av tillräcklig storlek för täckande av den beräknade konsumtionen.

Såsom redan omnämnts har utredningen vidare påtalat avsaknaden för närvarande av en fullständig och kontinuerlig *statistik över inom landet verkställda avverkningar*. Utredningen meddelar, att man fördenskull vid utförande av beräkningar rörande det årliga virkesuttaget i skogarna samt årsförbrukningen för olika ändamål av virke måst på andra vägar söka bilda sig en uppfattning härom. Rörande det närmare tillvägagångssättet härvid har utredningen yttrat:

På lämpligt sätt hade man sökt statistiskt bearbeta tillgänglig import-, export- och industriell produktionsstatistik, kompletterad för husbehovsvirkets vidkommande med till vissa län begränsade lokalundersökningar, ävensom i viss utsträckning utnyttja uppgifter från förefintlig flottningsstatistik. Ifrågavarande metod hade, såvitt utredningen kunnat finna, helt eller delvis använts i samtliga de fall, då man gjort försök att utarbeta en virkesbalans för Sverige. Så hade skett exempelvis i förut omförmälda utredningar av 1931 års skogssakkunniga och 1933 års skogsindustrisakkunniga. Förfarandet ginge i det väsentliga ut på att fastställa nettoexporten av oarbetat virke samt användningen inom olika industrigrenar av inhemskt trä. Vad gällde industriförbrukningen, beräknades därvid huru många kubikmeter rotstående virke, som erfordrades för framställning av en standard sågat virke, 1 ton sulfit- respektive sulfat- och mekanisk massa o. s. v. Den totala virkesförbrukningen framkomme sedan som produkt av dessa relationstal och tillverkningskvantiteterna av respektive förädlade varor. Efter myckenheten förbrukade träkol räknade man sig till mängden virke, som kolats i mila eller ugn. Husbehovsförbrukningen uppskattades till viss kvantitet per invånare i olika områden av landet.

Den nu beskrivna metoden vore jämförelsevis snabb och enkel men lede av åtskilliga brister, som gjorde den mindre lämplig vid uppgörandet av en avverkningsstatistik. Sålunda finge framhållas omöjligheten av att genom

densamma statistiskt åtkomma den inhemska användningen av diverse specialsortiment, såsom pålar, stolpar, sliprar samt runt och bilat byggnadsvirke, ett ej obetydligt förbrukningsområde, som till större delen endast gissningsvis kunde beräknas. En annan svårighet vore den redan i det föregående berörda bristen på uppgifter rörande det betydande antal mindre sågar, som numera arbetade i våra skogar, ej minst de norrländska. Vidare kunde erinras om obefintligheten av statistik över den kvantitet bränsle, som avverkades för försäljning till städer, stadsliknande samhällen samt den icke skogsägande befolkningen på landsbygden. Att rätt uppskatta virkesförbrukningen vid en mängd små- och specialindustrier, av vilka många hade karaktär av hemindustri och hantverk, mötte jämväl svårigheter. Tidigare hade även förelegat vanskligheter att i varje särskilt fall beräkna korrekta relationstal mellan de inom de träförbrukande industrierna framställda färdiga produkterna, som vore statistiskt åtkomliga, samt de för berörda produkters tillverkning använda råvarorna. I fråga om de större standardindustrierna torde detta hinder numera i viss utsträckning vara undanröjt, sedan från och med år 1931 formuläret för uppgifter till industristatistiken även upptoge de inom olika skogsindustrier förbrukade virkeskvantiteterna.

Utredningen har under hänvisning till det sagda framhållit, att angivna metod följaktligen endast kunde leda till en mycket osäker uppskattning av virkeskonsumtionen. Metoden vore därjämte behäftad med den betydande svagheten, att den ej medgåve en närmare undersökning av varifrån det förbrukade virket härledde sig. Frågan om åvägabringande av en fortlöpande avverkningsstatistik hade därför sedan länge varit förmål för övervägande. I detta sammanhang har utredningen erinrat om att särskilda av centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund tillkallade sakkunniga — såsom redan inledningsvis berörts — i betänkande den 21 december 1932 framlagt förslag rörande lämpligaste tillvägagångssättet för upprättande av en avverkningsstatistik.

Den av nämnda sakkunniga verkställda undersökningen hade tagit sikte på att klarlägga möjligheterna att grunda en fortlöpande avverkningsstatistik å de för taxering till skogsaccis avgivna virkesdeklarationerna. Med hänsyn härtill hade de sakkunniga bearbetat de under år 1930 inom Kopparbergs och Kristianstads län avgivna deklarationerna. Resultaten härav hade givit vid handen, att de deklarationer, som upprättats med strikt iakttagande av de å deklarationsblanketten lämnade anvisningarna, syntes väl lämpade såsom underlag för avverkningsstatistiska beräkningar. Sedan deklarationsplikten i visst avseende utvidgats, borde enligt de sakkunnigas mening en försöksvis utförd bearbetning av virkesdeklarationerna företagas för ett år. Uppgörandet av den första försöksstatistiken borde omhänderhavas av statistiska centralbyrån, som för ändamålet skulle anlita skoglig fackman. Kostnaderna för försöksstatistiken uppskattades av de sakkunniga till 8,000 kronor.

Centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund tillstyrkte i huvudsak ett genomförande av de sakkunnigas förslag. Emellertid ansåge centralrådet försiktigheten bjuda att räkna med ett något högre belopp, förslagsvis 12,000 kronor, till bestridande av kostnaderna för försöksstatistikens upprättande. Statistiska centralbyrån tillstyrkte i princip förslaget om anordnande av en försöksstatistik men anmärkte, att det ej vore osannolikt, att även ett belopp av 12,000 kronor skulle visa sig alltför knappt, särskilt om, såsom de sak-

kunniga förslagit, jämväl saluavverkningarna till värde av under 100 kronor skulle deklareras. Domänstyrelsen ansåge sig ej böra avstyrka förslaget och hyste den uppfattningen, att kostnaderna för försöksbearbetningen borde kunna begränsas till 8,000 kronor.

I detta sammanhang har utredningen jämväl ansett sig böra omnämna, att 1931 års skogssakkunniga fäst uppmärksamheten vid nyttan av att få till stånd en fortlöpande avverkningsstatistik såsom komplement till kännedomen om virkesförråd och tillväxt. Även 1933 års skogsindustrisakkunniga hade berört denna fråga och därvid understrukit önskvärdheten av att en dylik statistik med det snaraste måtte anordnas, i första hand avseende sådant virke, som förbrukades av skogsindustrierna.

Vad beträffar de i det föregående omförmälda *statistiska uppgifterna rörande skogsmarkens fördelning på brukaregrupper* har utredningen uppgivit, att några mera pålitliga dylika uppgifter ej funnits tillgängliga förrän i samband med den allmänna fastighetstaxering, som ägde rum år 1928. Dessförinnan förelåge visserligen redovisningar beträffande omfattningen av statens och andra allmänna skogar liksom vissa samfällighetsskogar. För de enskilda skogarna hade däremot endast mycket ungefärliga beräkningar verkställts härom, exempelvis i den s. k. jordkommissionens år 1921 avgivna betänkande rörande jordlagstiftningen. Beträffande de uppgifter av hithörande slag, som genom nyssnämnda fastighetstaxering och därefter blivit tillgängliga, anför utredningen bland annat följande.

Vid 1928 års fastighetstaxering tillämpades en redovisning av skogarnas areal, som beträffande fördelningen på olika skogsbrukstyper torde få betraktas som mera tillfredsställande. Vid den statistiska bearbetningen av taxeringsmaterialet gjordes sammanställningar om olika ägarekategoriers totala skogsareal samt i fråga om bondeskogarna jämväl sagda areals fördelning på vissa storleksgrupper efter skogsmarksinnehavet räknat. Dessa sammanställningar publicerades i samband med framläggandet av de övriga undersökningsresultaten (stat. off. utr. 1931: 35).

Fastighetstaxering hade sedermera ägt rum jämväl år 1933. I den särskilda redogörelsen häröver hade dock ej medtagits några sammanställningar av nyssnämnd beskaffenhet, men enligt vad utredningen erfarit torde avsikten vara att inom kort publicera dylika.

Härjämte ville utredningen framhålla, att åtskilliga arealuppgifter rörande skogsmark funnes i den i Sveriges officiella statistik ingående redogörelse för allmänna jordbruksräkningen år 1932, som framlagts av statistiska centralbyrån den 13 januari 1936 och vartill material insamlats i samband med 1933 års fastighetstaxering. Vid jordbruksräkningen hade den redovisade skogsmarksarealen dels hopförts till en utmarksgrupp, inom vilken ingen jordbruksdrift förekomme och vars skogar i regel torde tillhöra staten och vissa samfälligheter samt aktiebolag, dels i övrigt, vilket också gällde andra ägoslag, såsom åker och äng, fördelats i totalsummor å tio storleksgrupper efter åkerarealen. Någon ytterligare uppdelning av materialet på brukarekategorier förelåge härutöver icke; ej heller framginge av denna statistik de mot de olika grupperna av åkerareal svarande, vid fastighetstaxeringsuppgifternas granskning använda skogsmarksgruppernas omfattning.

Sålunda stode visserligen två slags uppgiftssammanställningar till förfogande för belysande av skogsmarkens uppdelning på olika brukaregrupper

och de från tid till annan skeende förändringarna i detta hänseende. Men vad som anförts torde tillika visa, att sambandet mellan jord- och skogsinnehav varken i det ena eller andra fallet kunde tydligt klarläggas. Härför erfordrades en samtidig redovisning av skogens och åkerns fördelning på storleksgrupper, varigenom åskådliggjordes dessas inbördes sammanhang.

Utredningen har för sin del funnit det vara av vikt ur näringspolitisk synpunkt att särskilt beträffande bondehemmanen kunna avgöra, huru i skilda delar av landet de vid fastighetstaxeringens bearbetning tillämpade storleksgrupperna efter skogsmarksarealen hänförde sig till jordbruk med olika åkerareal, varigenom en klarare bild erhölles av gemenskapen mellan jorden och skogen. Utredningen har, med andra ord, förordat en kombination mellan de båda slag av arealstatistiska uppgifter, som nu förefinnas.

Rörande frågan om fördelningen på skilda brukarekategorier av skogskapitalet och dess avkastning har utredningen vidare meddelat, att till följd av de betydande svårigheterna att erhålla tillförlitligt grundmaterial endast mycket approximativa beräkningar kunnat verkställas. Riksskogstaxeringens resultat hade sålunda — med undantag av en specialutredning för Norrbottens och Västerbottens läns lappmarker, varvid vissa taxeringsuppgifter fördelades å statliga och enskilda skogar — icke kunnat i dylikt hänseende redovisas. Detsamma gällde de undersökningar av förbrukningen, som hittills utförts. Med hänsyn till det stora värdet av att öka kännedomen om huru skogstillståndet och skogens avkastning stode i beroende av skogsbrukets natur, har utredningen ansett sig böra understryka, att ett starkt behov förefunnes av att på denna viktiga punkt i möjligaste mån fullständiga den skogliga statistiken.

Åtgärder för åstadkommande av en förbättrad statistik rörande skogsproduktion och virkesuttag.

Med hänsyn till vad i det föregående anförts i fråga om behovet av en statistik rörande skogsproduktion och virkesuttag samt i fråga om arten av nu förefintlig dylik statistik har utredningen ansett sig böra betona angelägenheten av att åtgärder snarast vidtoges för att söka åstadkomma en förbättrad statistik på förevarande område.

I detta syfte har utredningen till en början funnit sig böra bestämt förorda, att statsmakterna snarast möjligt måtte gå i författning om att genomföra en förnyad *riksskogstaxering*. Förutom det gagn i förut angivna avseenden, som en dylik omtaxering av landets skogar skulle medföra, skulle densamma enligt utredningens uppfattning jämväl i viss utsträckning kunna tjäna som mätare beträffande resultaten av den under senare år bedrivna, av staten med betydande medelsbidrag understödda skogsvårdande och grundförbättrande verksamheten. På grund av de ganska omfattande förberedelser, som en dylik riksskogstaxering krävde, har utredningen emellertid ansett, att arbetet ute i fältet icke kunde påbörjas förrän tidigast under våren 1938.

Vad angår tid och arbetstakt för den föreslagna riksskogstaxeringen har utredningen anfört följande.

Av praktiska skäl vore det nödvändigt, att taxeringsarbetet bedreves under en följd av år. Med hänsyn till att i vissa delar av Norrland råvarutillgången uppgåves vara sådan, att en avverkning av tillräcklig storlek för täckande av den beräknade konsumtionen ej kunde ske, vore det angeläget, att klarläggande uppgifter om skogstillgången i dessa trakter snarast möjligt införskaffades. Statsmakterna erhölle på så sätt möjlighet att överväga, huruvida förhållandena i berörda hänseende påkallade särskilda ingripanden för att tillförsäkra träförädlingsindustrin i sagda landsända — varav huvudparten vid förra riksskogstaxeringen undersöktes i taxeringsperiodens början — råvara i erforderlig myckenhet. Givetvis utgjorde vad som sagts intet hinder för att, därest det vid taxeringens planläggning skulle visa sig lämpligt, låta arbetet påbörjas jämväl i andra trakter av landet.

Utredningen ansåge dock icke, att taxeringen under de första åren behövde drivas i raskare takt än vad som motsvarade ett omdrev för hela landet av sju à åtta år. Under den senare delen av taxeringsperioden, då inventeringen borde komma att omfatta trakter, där större jämvikt rådde mellan skogsproduktion och råvarubehov eller där skogsbruket vore av förhållandevis mindre betydelse, torde arbetstempot kunna ytterligare nedbringas till vad som motsvarade ett omdrev för hela landet av ungefär femton år. Detta innebure, att ifrågavarande riksskogstaxering skulle vara avslutad efter omkring tio år. Efter nämnda tid torde emellertid en ny undersökning av liknande slag på sina håll vara erforderlig. Det syntes därför utredningen vara ändamålsenligt, att taxeringsinstitutionen gåves en mera permanent karaktär, så att Sveriges skogstillgångar skulle för framtiden inventeras genom kontinuerliga taxeringar med ett omdrev av omkring femton år. Såvitt man nu kunde avgöra, torde en dylik taxeringsperiod ej med fördel kunna ytterligare förlängas, bland annat för att såväl statsmakterna som enskilda skulle i tid erhålla kännedom om uppenbara överdrifter i tillämpad avverkningspolitik och vidtaga de åtgärder, som härav kunde påkallas. Härvid kunde längre intervall tillåtas i trakter, där rådande betingelser, såsom virkesförrådets sammansättning och avsättningsförhållandena, tillstadde ett mera stabilt skogsbruk, under det att behovet av tätare inventering framträdde i de fall, där till exempel brist kunde befaras uppstå genom realisation av överåriga virkesförråd.

Genom en kontinuerligt pågående taxering vunnes, förutom annat, en varaktig och säkrare överblick av skogskapitalet och dess förändringar. En annan fördel, som icke finge underskattas, låge i att den för arbetets utförande behövliga, fackutbildade personalen erhölle stor rutin och säkerhet. Därjämte bleve personalstaten mindre och kunde beredas mera stadigvarande anställning. Den första riksskogstaxeringen hade under de sju år, som fältarbetet pågått, i medeltal elva lagledare, vilka till huvudsaklig del sysselsatts enbart under sommarsäsongen. Vid en femtonårig taxeringsperiod skulle det sannolikt vara tillräckligt med endast fem lagledare. Därest dessa under vinterhalvåret, då fältverksamheten låge nere, ej kunde insättas å det hopsamlade materialets bearbetning eller med taxeringen sammanhängande utredningsarbete, ville det synas, som om möjlighet att bereda dem erforderlig sysselsättning skulle kunna sökas i samband med genomförandet av en fortlöpande avverkningsstatistik, varom utredningen i det följande komme att framlägga förslag.

I fråga om ledningen och övervakandet av taxeringen, vilken verksamhet enligt utredningens mening torde innefatta även utförande för det allmännas eller enskildas räkning av specialundersökningar rörande

skogstillståndet i olika trakter, har det synts utredningen, att valet komme att stå mellan två alternativ. Det ena vore att lägga verksamheten på en redan existerande institution, vilken för ifrågavarande ändamål möjligen borde kompletteras med ett råd av i taxeringsfrågor erfarna och kunniga män för planläggning av arbetet samt diskussion av under inventeringens gång eventuellt uppkommande nya spörsmål. Det andra alternativet avsåge tillskapandet av en särskild fristående nämnd, sammansatt av personer med skoglig och statistisk sakkunskap. Beträffande förevarande spörsmål har utredningen andragit ytterligare:

Bland de institutioner, som i förra fallet kunde ifrågakomma, vore givetvis domänstyrelsen, som bland annat bedreve indelningsverksamhet å statens skogar. I detta sammanhang hade framkommit den synpunkten, att befordringsmöjligheter för taxeringspersonal med skoglig utbildning, som icke lämpligen kunde under längre tid bibehållas i detta arbete, skulle kunna ordnas genom att domänverket öppnade passage för densamma till annan verksamhet. Å andra sidan torde det måhända icke vara lämpligt, att ett statligt ämbetsverk, som dreve sin verksamhet i fri konkurrens med enskilda skogsägare och andra företagare, tillfördes en arbetsuppgift av ifrågavarande slag. Denna erinran vunne givetvis i styrka, om med ledningen av taxeringen skulle förenas uppgiften att svara för utarbetande av en fortlöpande avverkningsstatistik.

En annan möjlighet torde vara att lägga förevarande bestyr å statens skogsförsöksanstalt. Därest så skedde, ernåddes självfallet, att den omedelbara kännedom om tillståndet i landets skogar, som vid taxeringsarbetet vunnes, kunde lättare tillgodogöras vid det av staten bedrivna systematiska forskningsarbetet för höjande av skogarnas avkastning. Även för planläggningen av forskningsarbetet torde den närmare anknytning, som härigenom måhända åstadkommes mellan försöksanstalten och det praktiska skogsbruket, vara av värde. En dylik anordning syntes emellertid förutsätta omorganisation av anstalten. Slutligen kunde det även tänkas, att skogsvårdsstyrelserna kunde i viss omfattning medverka vid taxeringsarbetets bedrivande.

Frågan huruvida taxeringsverksamheten lämpligen borde förläggas till någon på det skogliga området redan verkande institution vore sålunda beroende på åtskilliga spörsmål av administrativ organisatorisk art, till vilka utredningen för närvarande ej vore beredd att taga ställning. Erinras finge i detta sammanhang, att enligt meddelade direktiv utredningen hade att närmare undersöka spörsmålet om den statliga administrationen på skogsbrukets område. Det syntes icke lämpligt, att, innan utredningen slutförts i denna del samt de åtgärder, som från statsmakternas sida i anledning därav befunnes påkallade, vidtagits, taxeringsverksamheten anknötes till förefintlig institution. Om så skedde, vore att befara, att svårigheter komme att uppstå, därest det sedan skulle befinnas önskvärt, att verksamheten överflyttades å annat organ. Utredningen hade därför ansett, att taxeringen tillsvidare borde omhänderhavas av ett självständigt organ av mera tillfällig karaktär. Denna anordning tillämpades även vid föregående riksskogstaxering med synnerligen gott resultat. Därest utredningens undersökningar rörande den skogliga administrationen skulle giva vid handen, att taxeringsinstitutet lämpligen borde sammanföras med annan statlig myndighet, torde detta kunna utan nämnvärda olägenheter genomföras. Ett dylikt provisoriskt ordnande av taxeringsarbetets förläggning syntes ej heller böra medföra någon nämnvärd ökning av kostnaderna, då erforderlig personal under

alla förhållanden måste anställas. Personalens passagemöjligheter torde likaledes icke behöva bereda några större svårigheter.

Utredningen har i anslutning till det anförda föreslagit, att ledningen och handhavandet av taxeringen tillsvidare måtte överlämnas till en direkt under jordbruksdepartementet sorterande nämnd, vilken lämpligen borde bestå av högst fem personer, företrädande skogstaxatorisk och statistisk sakkunskap samt enskild och statlig skogsförvaltning. På nämnden borde ankomma *dels* att snarast möjligt efter varje års utgång lämna en redogörelse för under året utförda taxeringsarbeten samt därvid framkomna resultat, *dels ock* att årligen inför Kungl.Maj:t framlägga plan med kostnadsberäkning rörande taxeringsarbetets omfattning, förläggning m. m. för nästföljande år.

Enligt utredningens mening borde den föreslagna nämnden tillsättas senast under hösten 1937 med uppgift att i första hand efter hörande av vederbörande myndigheter och olika av frågan berörda enskilda företag och personer utarbeta plan för taxeringsarbetet under år 1938. Utredningen har rekommenderat ett beaktande av följande synpunkter vid taxeringsarbetets planläggning:

Kostnaden för taxeringsarbetet kunde förmodligen nedbringas, i den mån delar av den föregående taxeringens material kunde användas såsom grundmaterial för den nya inventeringen. Ej heller syntes uteslutet att beträffande vissa delar av taxeringsförfarandet ernå förenklingar med stöd av erfarenheterna från den första riksskogstaxeringen, utan att därför nödiga krav på resultatens säkerhet bleve eftersatta. Å andra sidan borde övervägas, vilka nya observationer som kunde vara av behovet påkallade med hänsyn till nuvarande krav på taxeringsmaterialet och möjligheterna att inom en skälig kostnadsram tillgodose hithörande önskemål. Utredningen ville erinra om, bland annat, önskvärdheten av att söka ernå förbättrad kännedom om förekomsten av skador samt rörande kvalité- och rasfrågor, skogstyper m. m. Därjämte borde eftersträvas att åvägabringa mera objektiv och säker ledning för på taxeringen grundade avverkningsberäkningar och uppskattningen av därvid utfallande virkesslag, vilket måhända kunde åstadkommas genom insamlande i samband med inventeringen av sådana uppgifter, som kunde giva stöd vid bedömandet av vad som under viss tid kunde beräknas utfalla ur skogen och hur detta virkesuttag fördelade sig på diameterklasser och trädslag. Därjämte vore önskvärt att, vid sidan av materialets fördelning på län och flodområden, för Norrland och möjligen Dalarna och Värmland uppgifter lämnades om virkesförrådets belägenhet i förhållande till flottled genom att detsamma redovisades å lämpliga rayoner längs lederna. Härigenom avsåges att få en bild av virkesförrådets storlek och beskaffenhet med hänsyn till utdrivningsläget; i detta samband finge emellertid ej bortses från att den motoriserade lasttrafiken numera även på sina håll inom de stora ådalsområdena inverkade på utforslingsbetingelserna. Av förut anförda skäl vore tillika av vikt att, i den mån så läte sig göra, klarlägga tillståndet å skogar, tillhörande olika brukarekategorier. Utredningen vore väl medveten om att detta i vissa delar av landet på grund av rådande ägosplittring m. m. torde möta hinder, som endast genom en oskälig kostnadsökning kunde övervinnas. I någon utsträckning kunde kanske en dylik undersökning dock utföras, till vilken fråga nämnden borde fatta

ståndpunkt. I den mån vid taxeringen sådana nya observationer kunde göras, som vore ägnade att belysa behovet av olika slag av skogsvårdande åtgärder, torde detta vara av stort värde. Vid planläggningen borde jämväl beaktas önskvärdheten att för varje arbetssäsong så bedriva taxeringen, att årsredogörelsen för taxeringsresultaten komme att omfatta områden, som vore att betrakta såsom skogligt-ekonomiska helheter. Inventeringen av ett och samma flodområde (ådal) borde sålunda helst ske under en sommar.

Härutöver borde man vid taxeringens planläggning undersöka möjligheterna och lämpligheten av att dels för övre Norrlands vidkommande, där statens skogar utgjorde ungefär 50 procent av totala arealen, samordna riksskogstaxeringen med domänverkets indelningar därstädes eller tillgodogöra sig från dylika indelningar föreliggande uppgifter, dels utnyttja det indelningsmaterial för Norrbottens och Västerbottens läns lappmarker, som kunde erhållas från vederbörande skogsvårdsstyrelser, genom vilkas försorg enskildas skogar i dessa områden nu bleve föremål för uppskattning. Sålunda finge nämnas, att inom Norrbottens läns lappmark beräknades i maj 1937 hava å enskilda skogar slutförts nytaxeringar på över 200,000 hektar samt revideringar av äldre indelningar på närmare 140,000 hektar. Statens taxeringar beräknades här komma att omfatta 1,200,000 hektar. Omkring år 1941 torde cirka 75 procent av denna lappmarks skogsmarksareal vara inventerad. I Västerbottens län vore statsskogarnas taxering avslutad, och skogsvårdsstyrelsens indelningar i länets lappmark avsåges att vara fullbordade år 1940. För närvarande torde drygt hälften av skogsmarksarealen i Västerbottens läns lappmark hava taxerats, och efter år 1940 beräknades 75 à 80 procent av sagda areal vara inventerade. Det torde böra undersökas, huruvida här föreliggande omfattande taxeringsmaterial kunde med fördel på något sätt utnyttjas för riksskogstaxeringens syften. Utredningen riktade ävenledes uppmärksamheten på betydelsen av att vid taxeringsarbetet draga nytta av det fotogrammetriska kartmaterial, som i en framtid kunde ställas till förfogande, och hänvisade härutinnan till en den 3 november 1936 framlagd utredning rörande rikets ekonomiska kartläggning (stat. off. utr. 1936: 42).

Vad beträffar kostnaderna för den föreslagna taxeringen har utredningen förklarat sig finna det svårt att med bestämdhet yttra sig därom, innan den detaljerade planläggningen av arbetet genomförts. Medelsbehovet torde nämligen, framhåller utredningen, bliva direkt beroende av de krav på linjenätets täthet och observationernas omfattning, som framkomme vid nämndens undersökning av hithörande frågor. Utredningen yttrar vidare:

Till en viss ledning härvidlag borde kunna tjäna de kostnader, som belöpte å den första riksskogstaxeringen. Dessa uppginge sammanlagt till 1,423,490 kronor, varav å fältarbetet 873,710 kronor och å bearbetningen 549,780 kronor. Kostnaderna för fältarbetet belöpte sig under åren 1925—1929, då riksskogstaxeringsnämnden handhade ledningen av fältarbetet, å 645,465 kronor, fördelande sig med 81 % på arvoden för ledning och kontroll samt taxeringslag, 10 % på rese- och transportersättningar samt 9 % på materialkostnader. De växlade rätt avsevärt per km. linjelängd under olika år, beroende på transport- och väderleksförhållanden ävensom andra orsaker. Överhuvud ställde sig taxeringen dyrare per km. i norra än i södra och mellersta delarna av landet. I genomsnitt för hela taxeringsperioden utgjorde kostnaden per km. uppmätt längd å marken för fältarbetet 18.37 kronor

samt för km. inalles gången linjelängd 16.82 kronor. Per 100 hektar skogsproduktiv mark kostade sagda arbete 3.77 kronor.

Därest den nu föreslagna inventeringen kunde genomföras till samma totalkostnad som den första riksskogstaxeringen, skulle i genomsnitt per år under det första, tioåriga taxeringsomdrevet erfordras i runt tal 150,000 kronor. Man torde emellertid hava att räkna med tillkomsten av vissa fördyrande moment, av vilka några i det föregående berörts. Ehuru medelsbehovet som följd härav ej kunde närmare beräknas, hyste utredningen den uppfattningen, att även rätt långt gående anspråk på taxeringens större fullständighet och ökade användbarhet borde kunna tillfredsställas inom en kostnadsram av högst 200,000 kronor per år i genomsnitt. Samtidigt som utredningen till fullo insåge, att statsfinansiella skäl nödvändiggjorde sparsamhet vid medelsanvisningen, måste utredningen finna tungt vägande skäl tala för att denna ej gjordes så knapp, att de med taxeringen avsedda syftemålen ej uppnåddes. En kostnadsreglering i besparingssyfte syntes hellre böra ske genom en förlängning av taxeringsperioden än medelst en beskärning av arbetet på sådant sätt, att nyttan av dess resultat därav bleve lidande.

Förutom igångsättandet av en förnyad riksskogstaxering har utredningen såsom synnerligen angeläget förordat, att en *fortlöpande avverkningsstatistik* komme till stånd. Utredningen har härutinnan framhållit, att den i det föregående omförmälda undersökningen genom av centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund tillkallade sakkunniga torde utvisa, att en dylik statistik under vissa förutsättningar skulle kunna bygga på virkesdeklarationerna till skogsaccis. Ehuru även denna metod enligt utredningens åsikt i praktiskt hänseende erbjöde vissa svårigheter, har det likväl förefallit utredningen, som om metoden, därest den kunde användas, erbjöde betydande fördelar framför andra tänkbara utvägar. Fördenskull har det synts utredningen önskvärt, att metodens användbarhet närmare utreddes. Detta torde enligt utredningens mening endast kunna ske genom verkställande av en provundersökning, vilken för att erhålla sitt fulla värde borde omfatta hela landet.

Rörande nämnda provundersökning anför utredningen vidare:

Omförmälda sakkunniga hade ansett det nödvändigt, att avverkningsstatistiken omfattade allt avverkat salu- och nybyggnadsvirke och icke endast vad som vore accisbelagt. Med anledning därav hade de föreslagit, att gällande förordning angående skogsaccis borde ändras därhän, att deklarationsplikten skulle omfatta allt sådant virke, som icke användes för vederbörande fastighets eller därmed sambrukad fastighets behov av reparations-, slöjd- och stängselvirke eller bränsle, oavsett huruvida det avverkade virket vore accisbelagt eller ej. Därigenom skulle sannolikt antalet deklarationsskyldiga komma att högst avsevärt utökas. Utredningen vore emellertid av den uppfattningen, att innan en så omfattande åtgärd vidtoges större klarhet borde hava vunnits beträffande frågan, huruvida det accisfria salu- och nybyggnadsvirket bestode av så varierande kvantiteter eller i övrigt vore av den beskaffenhet, att redovisning av detsamma för varje år kunde anses påkallad. Det syntes nämligen mycket väl kunna tänkas, att det vore tillräckligt med en närmare undersökning av dylikt virke exempelvis vart femte år. Utredningen ansåge därför, att provundersökningen borde hava karaktären av en engångsutredning rörande myckenheten av allt för salu- eller nybyggnadsändamål avverkat virke. Uppgifter till denna undersökning borde in-

förskaffas i samband med avgivande av virkesdeklarationer till skogsaccis och samtidigt med dessa granskas av taxeringsmyndigheterna. Därefter borde dock de statistiska uppgifterna avskiljas och insändas till statistiska centralbyrån, som torde vara det för uppgifternas bearbetning lämpligaste organet.

I och för provundersökningen har utredningen upprättat och till Kungl. Maj:t överlämnat *dels* promemoria angående kungörelse om undersökning år 1937 av skogsavverkningen i riket, *dels* förslag till särskilda uppgiftsblanketter för undersökningen, *dels ock* förslag till instruktion, avsedd att tjäna taxeringsnämnder och uppgiftsskyldiga till vägledning vid undersökningens genomförande. I anslutning härtill har utredningen förordat i huvudsak följande plan för provundersökningen.

Genom kungörelse borde Kungl. Maj:t föreskriva, att i samband med 1937 års virkestaxering till skogsaccis skulle anordnas en hela riket omfattande undersökning rörande det under beskattningsåret (kalenderåret 1936 eller närmast jämförliga skogsbokföringsår) avverkade salu- och nybyggnadsvirket. Därjämte borde statistiska centralbyrån anbefallas att handhava undersökningen och verkställa bearbetning av de för denna insamlade uppgifterna. För ändamålet finge centralbyrån tillfälligt anställa skoglig fackman och i övrigt anlita den sakkunskap, som kunde befinnas erforderlig. Å särskilda blanketter skulle genom taxeringsnämnderna samtidigt med skogsaccisdeklarationerna insamlas uppgifter rörande det avverkade virkets myckenhet, fördelning på sortiment och rotvärde från samtliga de avverkare, som under beskattningsåret verkställt avverkning till avsalu eller nybyggnadsändamål å vederbörande fastigheter. Det torde böra ankomma på statistiska centralbyrån att fastställa formulär till ifrågavarande blankett. Uppgift skulle avgivas jämväl för enligt lagen om skogsaccis den 28 september 1928 (nr 377) accisfritt salu- eller nybyggnadsvirke (under 100 kronors rotvärde). Sedan taxeringsnämnderna kontrollerat, att inkomna blanketter behörigen ifyllts, att uppgifterna ej innehölle uppenbara fel eller oegentligheter samt, där jämförelse kunde ske, stode i överensstämmelse med avgivna virkesdeklarationer, ävensom i de fall, där avverkningsuppgift ej inom utsatt tid avlämnats, genom anmaning eller på annat sätt införskaffat dylik uppgift, skulle blanketterna ofördröjligen insändas till statistiska centralbyrån. På denna skulle ankomma att, sedan komplettering i mån av behov ägt rum, skyndsammast möjligt bearbeta och sammanställa materialet samt avgiva redogörelse över därvid gjorda rön och vunna resultat.

Vid bearbetningen och sammanställningen av provundersökningens uppgifter borde materialet behandlas på sådant sätt, att god ledning erhölles för såväl bestämmandet av den fortlöpande statistikens omfattning som dess organiserande ävensom för det fullständigande av accisdeklarationsblanketterna i statistiken berörande delar, vilket kunde befinnas vara av behovet påkallat. Tidigare hade understrukits nödvändigheten av att erhålla en grund för bedömningen av huruvida deklarationsskyldighet borde föreskrivas för det accisfria salu- och nybyggnadsvirket eller andra metoder användas för hithörande virkeskvantiteters redovisning. Av vikt vore vidare, att materialet kunde så grupperas, att det i möjligaste mån komme att redovisas ej enbart för administrativa enheter utan även för mera naturliga redovisningsområden, såsom flodområden, även om i sistnämnda hänseende vissa approximationer skulle befinnas ofrånkomliga. Då avverkningsstatistikens användbarhet för olika syften bleve i väsentlig mån beroende därav, att specifikationen av de viktigaste och mera gängse virkessortimenten gjordes så full-

ständig som möjligt, borde detta noggrant beaktas vid materialets behandling. Därest ett särskiljande av virket på olika trädslag kunde verkställas, vore jämväl av betydelse, att en sådan uppdelning komme till stånd i den omfattning så läte sig göra. Möjligheterna att fördela avverkningen på olika kategorier av markägare borde tillika undersökas. I övrigt torde böra beaktas de synpunkter på föreliggande fråga, som av förenämnda sakkunniga framlagts med stöd av den utförda undersökningen av 1930 års virkestaxering i Kopparbergs och Kristianstads län.

I detta sammanhang ville utredningen framhålla, att det skulle vara av mycket stort intresse att försöka utröna, hur de upparbetade virkessortimenten ledde sitt ursprung från olika delar av virkesförrådet, främst då i anseende till dettas fördelning å diameterklasser. Vissa utvägar till en sådan analys torde numera föreligga. Redovisningen av avverkningen å statens skogar grundades sålunda på utsynade kvantiteter, fördelade i diameterklasser. Liknande redovisning av utsyningen torde dessutom finnas å skogar under nu gällande lappmarkslag, och även å vissa bolagsskogar fördes en mera detaljerad statistik rörande utsyningarna. Det kunde därför förtjäna prövas, om det ej vore fördelaktigt att utnyttja det material, som kunde bliva tillgängligt i de å diameterklassen redovisade utsyningarna, och kombinera detta med uppgifter om avverkningsuttagen. Beträffande de skogar, där ingen redovisning av utsyningen verkställdes diameterklassvis, kunde man möjligen i så fall utföra stickprovsundersökningar för att skaffa sig en ungefärlig kännedom om från vilka diameterklasser de olika sortimenten härrörde.

Sedan provundersökningen verkställts, torde enligt utredningens mening med ledning av därvid gjorda rön omedelbart kunna uppdragas riktlinjer för en fortlöpande avverkningsstatistik. I avseende å detta spörsmål och i synnerhet den däri ingående frågan om lämpligt organ för sagda statistik har utredningen anfört följande.

Om icke oförutsedda hinder uppstode, borde en fortlöpande avverkningsstatistik kunna igångsättas i samband med avgivandet år 1939 av virkesdeklarationerna till skogsaccis. I händelse — såsom utredningen tidigare föreslagit — den förnyade riksskogstaxeringen påbörjades våren 1938, ernåddes därigenom anslutning mellan dessa företag. Sedan avverkningsstatistiken kommit till stånd, borde, såsom förut omförmälda sakkunniga ifrågasatt, för komplettering av avverkningsstatistiken i mån av behov stickprovsundersökningar utföras rörande såväl virkesförbrukningen till husbehov å de skogbärande fastigheterna som virkesavgången genom självgallring och kvarlämnande av mindervärdigt virke i skogen vid avverkningar. Därest av provundersökningen skulle framgå, att även andra utredningar erfordrades för statistikens genomförande med gott resultat, borde jämväl dylika komma till stånd.

Vid övervägandet av frågan om vilket organ, som skulle ombestyra att plan uppdroges för en fortlöpande avverkningsstatistik samt, sedan densamma kommit till stånd, handhava och svara för de statistiska uppgifternas sammanställande och publicering, hade utredningen funnit starka skäl tala för att jämväl detta bestyr anförtroddes åt det organ, som erhölle Kungl. Maj:ts uppdrag att leda och övervaka riksskogstaxeringen. Inom detta organ funnes sådan sakkunskap representerad, som kunde göras fruktbärande även för avverkningsstatistiska syftemål. På grund av det samband, som rådde mellan skogstillgång och virkesuttag i olika trakter, vore det givetvis önskvärt, att vid bearbetningen av uppgifter rörande den ena av dessa fak-

torer tillgång funnes till primäruppgifterna beträffande den andra faktorn. Detta underlättades givetvis, om ett och samma organ handhade taxeringen och avverkningsstatistiken. Som ett ytterligare skäl kunde framhållas, att den i taxeringsarbetet sysselsatta personalen och använda maskinutrustningen i viss utsträckning torde kunna nyttjas även för bearbetning och hopförande av avverkningsuppgifterna. För de under vinterhalvåret inom taxeringen övertaliga lagledarna borde därigenom kunna ernås en önskvärd arbetsutfyllnad.

Utredningen har såsom sin mening uttalat, att medelsbehovet för provundersökningen torde bliva avsevärt större än vad man tidigare räknat med. Sålunda syntes det bliva nödvändigt att utgiva ersättning för det arbete med insamling och granskning av uppgiftsblanketterna, vilket skulle nedläggas inom taxeringsnämnderna. Arbetsåtgången för den centrala verksamheten torde även bliva jämförelsevis stor, särskilt då det som i detta fall vore fråga om en helt ny undersökning. Med ledning av tidigare erfarenhet och i samråd med statistiska centralbyrån har utredningen, vid en som skälig ansedd ersättning av 15 öre per blankett, uppskattat kostnaden för primärmaterialets insamlande till 25,000 kronor. Då vidare den centrala bearbetningen enligt utredningens mening kunde beräknas kosta ungefär lika mycket, skulle följaktligen totalkostnaden uppgå till 50,000 kronor.

Vad åter angår kostnaden för den årliga avverkningsstatistiken har utredningen påpekat, att det givetvis ej vore möjligt att nu verkställa några beräkningar häröver. Då sagda kostnad bleve helt beroende av den omfattning och utformning statistiken erhölle vid omprövning av provundersökningens resultat, borde det i stället ankomma på den för riksskogstaxeringen föreslagna nämnden att i samband med denna prövning framlägga kostnadskalkyler och äska för ändamålet erforderliga medel. Utredningen har hållit före, att den fortlöpande statistiken kunde genomföras till ej obetydligt lägre kostnad än vad provundersökningen beräknats draga. I all synnerhet borde detta bliva förhållandet, om det årliga uppgiftsinsamlandet funnes kunna begränsas till att omfatta enbart med accis belagt virke.

Slutligen har utredningen föreslagit, att en *fortlöpande statistik rörande skogsmarkens fördelning på olika brukarekategorier* måtte anordnas i syfte att belysa sambandet mellan jordbruk och skogsbruk i skilda delar av landet. Härvid har utredningen framhållit, att för sagda statistik behövliga uppgifter torde kunna direkt erhållas ur det primärmaterial, som infordrades för de allmänna jordbruksräkningarna, vilka ägde rum i samband med fastighetstaxeringarna vart femte år. Vid den centrala bearbetningen av jordbruksräkningens material borde ur arbetsteknisk och kostnadssynpunkt med fördel kunna utarbetas ifrågavarande arealsammanställningar. På grund av det nära sambandet med jordbruksförhållandena och önskvärdheten av att infoga hithörande uppgifter i regelmässig, med jämna mellanrum framlagd officiell statistik å jordbruksområdet förelåge enligt utredningens mening jämväl skäl för att i redogörelserna för jordbruksräkningens resultat hädanefter inrymdes en avdelning för sagda uppgifter. Utredningen har

ansett, att statistiska centralbyrån borde erhålla i uppdrag att vid uppgörande av plan för ifrågavarande räkningar taga hänsyn härtill.

För att tjäna till ledning vid upprättandet av nu föreslagna statistik — vilken första gången borde sammanställas på grundval av det material, som erhölles vid jordbruksräkningen år 1937 — har utredningen framlagt ett utkast till huvudstatistik.

Sammanställningen innehölle uppgifter, hopförda för län (och annan vid jordbruksräkningen använd områdesindelning), rörande de till jordbruksdriften anpassade brukningsdelarnas och den vid jordbruksräkningen redovisade landarealens fördelning på brukarekategorier, storleksgrupper och ägoslag. Vad beträffade brukarekategorier skildes i första hand mellan allmänheter, aktiebolag och övriga enskilda brukare. Sistnämnda kategori hade ytterligare efter åkerarealens storlek uppdelats i nio grupper, anslutande sig väsentligen till de vid jordbruksräkningarna hittills gängse. Materialet särskildes därefter å två huvudavdelningar, avseende brukarens karaktär av självägare eller arrendator. För nu angivna brukarekategorier och storleksgrupper redovisades, vad beträffade av ägaren brukade fastigheter, totalantalet brukningsdelar samt antalet brukningsdelar med skog; skillnaden mellan dessa uppgifter utgjorde de skoglösa brukningsdelarna. För sex olika skogsägoklasser (räknat efter skogsmarksarealen) angåves vidare klassvis såväl antalet brukningsdelar med respektive skogsinnehav som skogsmarkens omfattning. I särskilda kolumner upptoges därjämte den sammanlagda skogsmarksarealen jämte arealerna åker (och trädgård), äng samt övrig mark. Ifråga om de utarrenderade fastigheterna förekomme uppgifter allenast om antalet brukningsdelar samt skogsmarksarealen.

Utredningens hemställan.

I sista avsnittet av sitt utlåtande har utredningen — efter att hava lämnat en sammanfattning av sina i det föregående omförmälda förslag till åtgärder för åstadkommande av en förbättrad statistik rörande skogsproduktion och virkesuttag — framhållit, att utredningen icke ansett sig nu böra utarbeta någon mera detaljerad plan för skogstaxeringsarbetets bedrivande, på grund varav utredningen icke heller kunnat framlägga detaljerade beräkningar för kostnaderna för ifrågavarande arbete. Enligt utredningens uppfattning borde dock dessa hållas inom en ram av högst 200,000 kronor för år. Kostnaderna för den föreslagna provundersökningen rörande myckenheten avverkat virke hava av utredningen uppskattats till högst 50,000 kronor. Då denna undersökning vore avsedd att äga rum under år 1937 och förra hälften av år 1938, under vilken tid taxeringsarbetet torde få jämförelsevis ringa omfattning och till stor del inskränkas till utarbetande av planer samt till vissa förberedande undersökningar, har utredningen icke ansett erforderligt, att för budgetåret 1937/1938 högre anslag än 150,000 kronor anvisades för bestridande av kostnaderna för taxeringsarbetets planläggning och påbörjande samt för genomförande av förberörda provundersökning. Anslaget har av utredningen föreslagits skola utgå i form av reservationsanslag. Kostnaderna för upprättande av den förordade statistiken över skogsmarksarealen m. m. torde enligt utredningens mening böra bestridas av de medel, som kunde komma

att anvisas för genomförande av den allmänna jordbruksräkningen år 1937. Något särskilt anslag för täckande av ifrågavarande utgifter syntes därför icke behövligt.

Utredningen har med hänsyn till det nu sagda hemställt *dels* om utfärdande av kungörelse angående avgivande av statistiska uppgifter rörande avverkat virke, *dels ock* om anvisande för budgetåret 1937/1938 av ett reservationsanslag av 150,000 kronor för bestridande av kostnaderna för planläggning och igångsättande under år 1938 av inventering av landets skogar samt för bearbetning m. m. av genom nyssnämnda kungörelse införskaffade uppgifter.

Yttranden över utredningens förslag.

I yttrandena över 1936 års skogsutrednings ifrågavarande utlåtande hava principerna i de framlagda förslagen i stort sett rönt förståelse. Anmärkas må, att i några yttranden, framförallt i dem från domänstyrelsen och centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund, framhållits, att ytterligare utredning vore behövlig rörande det tillvägagångssätt, som borde komma till användning vid en förnyad inventering av landets skogar, samt angående möjligheterna att åvägabringa en fortlöpande avverkningsstatistik. Med hänsyn härtill har i angivna båda yttranden hemställts, att Kungl. Maj:t måtte dels utverka riksdagens bemyndigande att föranstalta om nämnda utredning dels ock för budgetåret 1937/1938 hos riksdagen för ändamålet äska ett reservationsanslag av 100,000 kronor.

Jag övergår nu till att lämna en närmare redogörelse för innehållet i de avgivna remissyttrandena.

Förslaget om ny riksskogstaxering.

Statskontoret har funnit sig kunna tillstyrka utredningens förslag, att ledningen och övervakandet av den föreslagna nya riksskogstaxeringen skulle tillsvidare anförtros åt ett särskilt organ av mera tillfällig karaktär. Under erinran om att motsvarande anordning tillämpades även vid föregående riksskogstaxering har statskontoret hållit före, att, därest arbetet ordnades på ett praktiskt sätt, någon ökning av kostnaderna knappast torde behöva uppstå vid jämförelse med de av utredningen ifrågasatta alternativa förslagen att låta taxeringen verkställas genom något statligt ämbetsverk. Vad beträffar de framlagda kostnadsberäkningarna hava dessa visserligen synts statskontoret jämförelsevis höga. Emellertid har ämbetsverket förutsatt, att såväl vid arbetets planläggande som vid ersättningarnas utmätande den största sparsamhet komme att iakttagas. Med hänsyn till att för närvarande icke förelåge något utarbetat förslag i fråga om de med arbetet förenade kostnaderna har statskontoret vidare framhållit angelägenheten av att, innan arbetet igångsattes, sådant förslag uppgjordes och underställdes Kungl. Maj:t.

Domänstyrelsen — som vid sitt utlåtande fogat en i juni 1936 inom styrelsen upprättad promemoria angående ifrågasatt förnyad riksskogstaxering m. m. i samband med av domänstyrelsen bedriven skogsindelningsverksamhet — har beträffande behovet av en ny rikskogstaxering, de fordringar, som skäligen borde ställas på taxeringsresultaten, samt den lämpligaste tidpunkten för taxeringens igångsättande anfört i huvudsak följande.

Därest man kunde påvisa, att en förnyad riksskogstaxering vore i stånd att närmare belysa, bland annat, bristerna i den nuvarande skogshushållningen i stora delar av Norrland och giva ledning för avverkningspolitiken, vore härmed enligt domänstyrelsens mening igångsättandet av en dylik taxering synnerligen väl motiverat. Det syntes fördenskull nödvändigt att före påbörjandet av en ny riksskogstaxering verkställa en förberedande utredning rörande de krav, som borde ställas på resultaten av taxeringen, och möjligheterna att tillgodose dessa krav. Härvid torde särskild uppmärksamhet böra ägnas åt vissa detaljresultat, som en förnyad taxering ansåges böra giva upplysning om, och den tillförlitlighet, som vore att påräkna beträffande dylika delresultat. Styrelsen hade haft anledning att ägna dessa spörsmål särskild uppmärksamhet i samband med pågående uppskattning av domänfonden tillhöriga skogar. Genom den styrelsens utlåtande bifogade promemorian, som upprättats efter samråd mellan styrelsen och ledamöterna i den förutvarande riksskogstaxeringsnämnden samt representant för centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund, hade styrelsen åsyftat att utröna, huruvida ett omedelbart samordnande av skogsindelning å statsskogarna i övre Norrland med en riksskogstaxering kunde på ett för det allmänna ändamålsenligt sätt äga rum. Den av styrelsen handhavda uppskattningen avsåge för närvarande ett betydligt mera detaljerat arbete — omfattande jämväl kartläggning — än vad som skulle kunna ställa sig utförbart inom kostnadsramen för en eventuellt förnyad riksskogstaxering. Styrelsen hade, såsom framginge av promemorian, kommit till den uppfattningen, att ett samordnande av domänverkets uppskattningar med en riksskogstaxering under pågående uppskattningsomdrev icke lämpligen kunde ske.

Flera omständigheter syntes styrelsen peka på nödvändigheten av en taxeringsmetod, som, jämförd med den tidigare tillämpade, kunde giva vissa ytterligare detaljresultat, som vore till tillförlitligheten bestämda. Först syntes sålunda önskvärt, att en uppdelning av resultaten kunde ske på olika skogsägargrupper. Hur långt denna uppdelning skulle kunna drivas, måste givetvis bliva beroende av kostnadsramen för inventeringsarbetet. I varje fall förefölle en primär uppdelning på statsskogar och övriga skogar nödvändig. Vidare erfordrades dels garantier för att redovisningen av virkesförrådet efter trädens diameter kunde bliva till tillförlitligheten bestämd, dels även — och icke minst — behövliga bestämningar till underlag för en avverkningsberäkning med redovisning av de virkeskvantiteter, som kunde väntas utfalla i olika diameterklasser. Önskvärt vore även, att redovisningen av såväl virkesförråd som avverkningsberäkningen kunde särskiljas på vissa avsättningszoner, särskilt i Norrland, bestämda av genomsnittliga kostnader för virkets transport till flottled eller annan avsättningsort. Vid utarbetandet av förslag till metodik för en förnyad riksskogstaxering borde även prövas möjligheter till en modifiering av förut använd metod samt eventuellt användande av nya metoder, som måhända kunde visa sig mera ändamålsenliga för redovisning av detaljresultat.

Domänverkets uppskattningar komme enligt uppgjord planläggning att vara slutförda år 1940, vilken tidpunkt genom forcering dock skulle kunna

framflyttas ett år. Det syntes vara av största betydelse av kostnadsskäl, sedda ur hela samhällets synpunkt, att domänverkets uppskattningar i fortsättningen så långt möjligt kombinerades med den tillämnade riksskogstaxeringen. Styrelsen ansåge också möjligt, att ett dylikt samordnande av uppskattningarna skulle kunna ske i betydande omfattning. Nämnda tidpunkt (1940) för riksskogstaxeringens igångsättande funne styrelsen även vara ur andra synpunkter mest ändamålsenlig. För det första måste en viss — icke alltför kort — tid förflyta mellan två taxeringar för att kostnaderna över huvud taget skulle kunna motiveras. Om mellantiden bleve alltför kort, kunde vidare resultaten av de båda uppskattningarna icke jämföras med varandra, enär ofrånkomliga uppskattningsfel förryckte jämförelsen. Vid nyssnämnda tidpunkt komme även de genom skogsvårdsstyrelsernas försorg pågående skogsuppskattningsarbetena å enskildas skogar i Norrbottens och Västerbottens läns lappmarker att vara i det närmaste slutförda, varför den nya riksskogstaxeringen, igångsatt vid nämnda tid, skulle tillgodose ett jämnare utnyttjande av den fackutbildade arbetskraften. Härtill komme, att en förskjutning av tidpunkten för arbetets igångsättande torde innebära ökad möjlighet till utnyttjandet av fotokartor i skala 1: 10 000 vid uppskattningsarbetet, varigenom icke oväsentliga besparingar skulle kunna ernås. Slutligen vore det oundvikligen nödvändigt, att tillräcklig tid bleve tillgänglig till förarbeten och utformandet av arbetsmetoder.

Oaktat de erinringar, som sålunda framkommit från domänstyrelsens sida, har styrelsen i princip anslutit sig till utredningens förslag, i vad det avsåge en ny fortlöpande riksskogstaxering. Dock har domänstyrelsen funnit sig för närvarande endast böra föreslå, att, i huvudsaklig överensstämmelse med sagda förslag, en grundläggande utredning komme till stånd rörande planläggningen och utformningen av den föreslagna riksskogstaxeringen. Utredningsarbetet har domänstyrelsen ansett böra anförtros åt en därför tillsatt särskild kommitté, representerande olika intressegrupper inom statlig och enskild skogshantering och bestående av personer med bästa tillgängliga kunskap på hithörande områden. Åt nämnda kommitté borde jämväl uppdragas att pröva, vilket organ som kunde anses skickat att på ändamålsenligaste sätt leda taxeringsarbetet.

Under förutsättning att enligt styrelsens förslag med riksskogstaxeringens igångsättande skulle tillsvidare anstå har domänstyrelsen ansett, att till förfogande för erforderliga utredningsarbeten angående sagda taxering borde för budgetåret 1937/1938 ställas ett belopp av förslagsvis högst 50,000 kronor.

Statistiska centralbyrån har i princip tillstyrkt utredningens förslag om fortlöpande skogsinventeringar liksom också förslaget, att de nya inventeringarna skulle utföras efter i huvudsak samma metod som föregående riksskogstaxering. Beträffande förslagets detaljer och frågan om kostnadernas storlek har centralbyrån emellertid ej ansett sig hava anledning ingå på en närmare prövning. Ämbetsverket har endast påpekat, att den föreslagna riksskogstaxeringen i ett visst avseende säkerligen komme att bliva till nytta även för jordbruksstatistiken. De uppgifter om arealen av skogsproduktiv mark, som komme att insamlas i samband med sagda taxering, kunde sålunda åtminstone för större områden med fördel tjäna till jämförelse och kon-

troll å motsvarande uppgifter om skogsmarksarealen enligt de allmänna jordbruksräkningarna.

Centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund har helt anslutit sig till utredningens uppfattning om önskvärdheten av att en ny riksskogstaxering utan längre dröjsmål komme till stånd. Lika med utredningen har även centralrådet funnit det lämpligt, att Norrlands skogar, såsom för landets träindustri betydelsefullast, i första hand gjordes till föremål för inventering. Med hänsyn till förslaget att åt en särskild nämnd uppdraga att så förbereda taxeringsarbetet, att detsamma skulle kunna påbörjas redan våren 1938, har emellertid centralrådet ansett sig ej kunna underlåta att i korthet beröra en del av de frågor, som enligt centralrådets mening måste göras till föremål för undersökning och klarläggande, innan en ny riksskogstaxering kunde igångsättas. Centralrådet har sålunda andragit väsentligen följande.

Först och främst måste materialet från den redan verkställda riksskogstaxeringen underkastas en kompletterande bearbetning, varigenom kunde utrönas de medelfel, varmed de viktigaste objektivt uppskattade storheterna vore behäftade. Sedan dylika medelfel uträknats, torde med stöd av dessa böra beräknas, vilka objektivt funna resultat hade så små medelfel, att skillnaderna mellan en första och andra taxering av den storlek, att de hade betydelse för bedömande av utvecklingen om de vore reella, kunde statistiskt säkras vid ekonomiskt överkomligt linjeavstånd. Då en betydlig del av den verkställda riksskogstaxeringens resultat vore subjektivt färgade och alltså av mindre värde, måste vidare undersökning verkställas rörande möjligheterna för en utvidgad objektiv uppskattning.

Genom en förnyad riksskogstaxering ville man givetvis genom jämförelser mellan resultaten i olika hänseenden av de båda taxeringarna vinna upplysning rörande förändringarna inom taxeringsenheter av läns kanske även flodområdens storlek. För att erhållna numeriska skillnader skulle vara av något värde för bedömande av utvecklingen och dess tendenser vore emellertid en förutsättning att de vore reella. Detta innebure, att de storheter (taxeringsresultaten), som jämfördes, vore funna genom objektiv uppmätning och icke genom mer eller mindre subjektiv bedömning samt att de skillnader mellan objektivt uppskattade storheter, som framkomme vid jämförelsen, vore statistiskt säkerställda, d. v. s. tillräckligt stora i förhållande till sina egna medelfel.

Innan en ny riksskogstaxering igångsattes, uppställde sig alltså, förutom mycket annat, följande spörsmål till besvarande:

1) Skulle vid en ny taxering endast bestämmas sådana storheter, som vid den första taxeringen blivit objektivt bedömda?

2) Vilka av de storheter, som vid den första taxeringen blivit mer eller mindre subjektivt uppskattade, kunde vid en andra taxering bliva föremål för helt objektiv uppmätning?

3) Skulle dessa under 2) nämnda storheter medtagas vid en ny taxering för att i framtiden jämföras med resultaten av en följande?

4) Huru stora skulle skillnaderna mellan en första och en andra taxering minst vara för att de skulle hava betydelse?

5) Hur tätt skulle taxeringslinjerna läggas vid en ny taxering för att dessa skillnader skulle kunna förväntas bliva statistiskt säkerställda?

Efter att hava närmare utvecklat innebörden av nu angivna spörsmål har centralrådet framhållit, att det vore uppenbart, att planläggandet av en ny

taxering krävde mycket omfattande beräkningar och överväganden även utan ökning av de faktorer, som skulle uppmätas. Skulle jämväl dylik ökning ske, exempelvis på sätt varom utredningen uttalat önskemål, måste självfallet de förberedande beräkningarna bliva än mer komplicerade.

I betraktande av det sagda har centralrådet funnit, att påbörjandet av en ny riksskogstaxering lämpligen borde anstå till år 1939. För ett dylikt uppskov talade enligt centralrådets mening även sådana skäl som önskvärdheten av att dessförinnan klarlägga möjligheterna för upprättandet av en avverkningsstatistik samt det förhållandet, att vid denna tidpunkt skogsvårdsstyrelsernas taxeringsarbete i lappmarkerna började att nå sin fullbordan, medförande att den därmed sysselsatta personalen kunde frigöras för arbete vid riksskogstaxeringen.

Centralrådet har alltså föreslagit, att tillsvidare endast måtte beslutas, att utredning snarast skulle ske beträffande de grunder och den plan, efter vilka en ny riksskogstaxering kunde genomföras. Till närmare utveckling av detta sitt förslag har centralrådet yttrat väsentligen följande.

Nämnda utredning torde böra anförtros åt en särskild för ändamålet tillsatt kommitté, bestående av personer med verklig sakkunskap på området. På denna kommitté torde även böra ankomma att till övervägande upptaga spörsmålet angående det organ, som skulle omhänderhava taxeringsarbetet. Lika med utredningen ansåge centralrådet, att vissa skäl talade för att detta uppdrag anförtroddes en särskild under jordbruksdepartementet sorterande nämnd. Skäl talade emellertid även för domänstyrelsens omhänderhavande av detsamma. Innan beslut fattades, syntes under alla förhållanden en närmare utredning härutinnan av behovet påkallad. Därest man, i överensstämmelse med centralrådets åsikt, icke räknade med, att taxeringsarbetet skulle börja under budgetåret 1937/1938, torde medelsbehovet icke komma att uppgå till av utredningen beräknat belopp eller 100,000 kronor. Ehuru det självfallet erbjöde stora svårigheter att förhandsvis bedöma, å vilka kostnader erforderliga förberedande undersökningar kunde belöpa, beräknade centralrådet, att utgifterna härför skulle kunna begränsas till en summa av 50,000 kronor.

Om det av centralrådet nu förordade tillvägagångssättet komme att tillämpas, så att av en särskild kommitté fullständig plan upprättades för verkställandet av en ny riksskogstaxering, borde en sådan plan kunna lämna besked om de beräknade kostnaderna för en fullständig taxering under olika alternativa förhållanden. Därigenom borde man alltså bliva i tillfälle att bedöma, huruvida kostnaderna för erhållande av olika med nöjaktig säkerhet bestämda uppgifter med hänsyn till uppgifternas skogspolitiska värde kunde anses skäliga eller ej. Åtminstone syntes det centralrådet ändamålsenligt, att möjligheter till sådana överväganden bereddes, innan definitivt beslut om ny riksskogstaxering fattades.

Skogsägareföreningarnas riksförbund har förklarat sig instämma i vad utredningen anfört rörande behovet av fortlöpande inventeringar av landets skogar samt har särskilt understrukit lämpligheten av att sagda inventeringar ävensom den föreslagna avverkningsstatistiken handhades av en permanent nämnd, som byggde på erfarenheterna från föregående taxering och vore helt fristående från ovidkommande intressen.

Sveriges skogsägareförbund har tillstyrkt förslaget om en ny riksskogstaxering såsom ur nationalekonomisk och näringspolitisk synpunkt synnerligen betydelsefullt. Intill dess erfarenheterna från den nya taxeringen bleve tillgängliga har emellertid förbundet ansett det kunna anstå med ett ståndpunkttagande till frågan, om taxeringen skulle göras kontinuerlig. Beträffande de föreslagna riktlinjerna för arbetets organiserande har förbundet i stort sett ej haft något att erinra. Dock har förbundet funnit det något tveksamt, huruvida ej den mera fylliga planläggningen, omfattande främst taxeringens syften och önskade arbetsresultat men även dess metodik, borde föregå beslutet om taxeringens utförande överhuvud. Innan den stora organisationsapparaten sattes igång, borde man nämligen enligt förbundets mening hava fullt klart för sig, att man verkligen kunde tillgodose vissa såsom nödiga ansedda minimikrav hos resultaten. Förbundet har förklarat sig för sin del icke tvivla på att en ny riksskogstaxering verkligen ginge att planlägga och utföra så, att alla önskvärda resultat komme fram med tillräcklig säkerhet, men har gjort gällande, att den hittills framlagda utredningen ej vore tillfyllestgörande härutinnan. Därest den föreslagna nämnden skulle handlägga denna för hela företagets framtida värde avgörande undersökning, så måste det enligt förbundets uppfattning i allt fall ovillkorligen tillses, att i denna nämnd verkligen samlades den bästa möjliga sakkunskap på alla taxeringen berörande områden.

Vad angår yttrandena från de i ärendet hörda *skogsvårdsstyrelserna* må ur sagda yttranden återgivas följande.

Skogsvårdsstyrelserna i Uppsala och Östergötlands län, Kalmar läns norra och södra landstingsområden samt Blekinge, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Älvsborgs, Värmlands, Kopparbergs, Västernorrlands och Norrbottens län hava tillstyrkt eller ej haft något att erinra mot förslaget om en förnyad riksskogstaxering.

Även *skogsvårdsstyrelsen i Stockholms län* har anslutit sig till nämnda förslag men har framhållit, att det ingalunda vore säkert, att en dylik taxering kunde hinna påbörjas 1938. Enligt styrelsen kunde nämligen vissa vid statens skogsförsöksanstalt pågående undersökningar medföra delvis nya grunder för provträdstagningen, varjämte, bland annat, prövning torde behöva ske, huruvida linjetaxering överhuvud vore den lämpligaste normen för en riksskogstaxering.

Skogsvårdsstyrelsen i Södermanlands län har i princip ej gjort någon erinran mot utredningens förslag om en ny riksskogstaxering men har ansett det erforderligt, att förslaget, innan det omsattes i praktiken, underkastades ytterligare bearbetning.

Skogsvårdsstyrelsen i Jönköpings län har funnit utredningens förslag väl motiverat och betingat av tidsläget. Emellertid kunde man enligt styrelsens uppfattning vare sig genom en riksskogstaxering eller genom den förordade avverkningstatistiken erhålla någon överskådlig bild av den inre strukturen hos skogar inom den ojämförligt största markägarkategorien, nämligen skogar tillhörande bondeskogsbruket. Fördenskull har styrelsen föreslagit, att en undersökning jämväl i detta hänseende skulle verkställas i enlighet med av styrelsen närmare angivna riktlinjer.

Skogsvårdsstyrelsen i Kronobergs län har ej haft något annat att erinra mot utredningens förslag än att styrelsen ansett, att för Götaland och större delen av Svealand tidsintervallen mellan taxeringarna borde uppgå till 20 år.

Skogsvårdsstyrelsen i Gävleborgs län har förklarat sig dela utredningens uppfattning angående behovet av en omtaxering av rikets skogar, men har ansett, att frågan om avverkningsstatistikens ordnande borde vara klarlagd och prövad, innan ny riksskogstaxering igångsattes. Beträffande ledningen och övervakandet av taxeringen har styrelsen hållit före, att flera skäl talade för att verksamheten anförtroddes domänstyrelsen, eventuellt kompletterad för ifrågavarande ändamål med ett taxeringsråd. Ur rent organisatorisk synpunkt syntes detta nämligen lämpligt, eftersom domänstyrelsen bedreve en omfattande indelningsverksamhet å statens skogar. Vidare har styrelsen ansett det sannolikt, att den nuvarande statsskogsindelningen i åtminstone norra Sverige med fördel kunde kombineras med en riksskogstaxering, vilket även talade för att domänstyrelsen vore bäst lämpad för ifrågavarande arbetsuppgifter. Slutligen torde befordringsmöjligheterna för taxeringspersonalen kunna ordnas genom att domänverket öppnade passage för densamma till annan verksamhet.

Skogsvårdsstyrelsen i Jämtlands län har vitsordat behovet av en ny och kontinuerlig riksskogstaxering. Dock har styrelsen gentemot utredningens förslag hållit före, att ett 20-årigt omdrev skulle ur kontrollsynpunkt vara minst lika värdefullt som ett 15-årigt samt dessutom vara billigare för landet. Vid den nya taxeringen borde enligt styrelsens mening först ifrågakomma Indalsälvens och Ljungans ådalar.

Skogsvårdsstyrelsen i Västerbottens län har livligt tillstyrkt utredningens förslag men har ansett, att riksskogstaxeringens fältarbete icke borde startas förrän våren 1940. Styrelsen har funnit ett dylikt uppskov motiverat framförallt med hänsyn till att den föreslagna provundersökningen för avverkningsstatistiken enligt styrelsens mening måste anstå ett år. Ett annat skäl för uppskovet vore, framhåller styrelsen, att huvudparten av taxeringspersonalen vid styrelsens egna taxeringsarbeten från och med våren 1940 kunde disponeras för riksskogstaxeringens arbeten.

Förslaget om fortlöpande avverkningsstatistik.

Domänstyrelsen har uttalat, att en noggrann avverkningsstatistik måste anses vara av den största betydelse såväl för bedömandet av virkets tillgodogörande för olika ändamål som ock vid analyserandet av resultaten av två med viss mellantid utförda inventeringar. Rörande utredningens förslag angående en dylik statistik har domänstyrelsen anfört bland annat följande.

Om man eftersträvade en mera detaljerad redovisning och ej läte sig nöja med en årlig sammanställning av export och import av skogsprodukter, vore måhända den av utredningen förordade avverkningsstatistiken, baserad på deklarationer av accispliktigt virke, den enda framkomliga vägen. En så fullständig virkesredovisning som enligt utredningens förslag stötte emellertid med säkerhet på vissa svårigheter, i synnerhet med avseende å det i skogen såsom oavsättningsbart kvarlämnade virket. Härtill komme, att allt flera typer av specialsortiment uppträdde i marknaden, exempelvis wallboard och fanérvirke, i fråga om vilka utrönandet av motsvarande kubikmassa å rot måste vara behäftat med stora felmöjligheter. Även om ett sammanställande av uppgifter från deklarationerna till skogsaccis i alla fall skulle kunna giva användbara resultat, kunde andra tillvägagångssätt förtjäna att övervägas. Således ville det synas, som om med den intensifiering, skogsbruket nu underginge, allt flera skogsägare redan i samband med utsyningen förskaffade sig kännedom om hur en ifrågasatt avverkning fördelade sig i diameterklas-

ser genom uppmätning av trädens brösthöjdsdiametrar. Det kunde därför ifrågasättas, att man borde giva deklaranterna möjlighet att i första hand medelst stämplingslängd angiva, vilka kvantiteter, som avverkats. Det måste i varje fall anses vara ett knappast önskvärt förfaringssätt att utröna avverkningen å statens skogar — utgörande omkring 1/6 av hela landets — med stöd av accisdeklarationerna.

För att under alla förhållanden den av utredningen föreslagna avverkningsstatistiken skulle kunna utnyttjas på bästa sätt, fordrades, att samtliga deklaranter vore väl insatta i det system, som skulle tillämpas vid avverkningens redovisning. Härför vore med all säkerhet en omfattande upplysningsverksamhet nödvändig. Det torde sålunda vara omöjligt att påräkna, att redan under innevarande år inhämta uppgifter avseende under beskattningsåret 1936 avverkat virke, vilka kunde anses i någon mån tillfredsställande.

På grund härav har domänstyrelsen, som i övrigt tillstyrkt ett försök till sammanställande av avverkningsstatistik på av utredningen ifrågasatta grunder, föreslagit, att insamling av denna statistik icke påbörjades förrän tidigast under år 1938 och att sammanställandet i första hand finge karaktär av ett försök att finna den lämpligaste lösningen. Lika med utredningen har domänstyrelsen funnit lämpligt, att ordnandet av materialet första gången skedde genom statistiska centralbyrån, men har tillika framhållit, att detta borde redan från början ske i samarbete med det organ, som enligt styrelsens förslag skulle erhålla i uppdrag att utreda frågan om den framtida riksskogstaxeringen.

För utredning av möjligheterna att åstadkomma en fortlöpande avverkningsstatistik har domänstyrelsen, i enlighet med utredningens förslag, förordat anvisande för budgetåret 1937/1938 av högst 50,000 kronor.

Statistiska centralbyrån har tillstyrkt anordnandet av en provundersökning angående avverkningarnas storlek av i huvudsak den omfattning, som av utredningen föreslagits. Emellertid har centralbyrån ej velat underlåta att påpeka, att införskaffandet i samband med virkestaxeringen till skogsaccis av dubbla uppgifter komme att medföra ökat besvär icke endast för allmänheten utan även för taxeringsmyndigheterna. Med hänsyn härtill har centralbyrån ansett sig böra med styrka framhålla angelägenheten av att de uppgifter, som komme att begäras å blanketten för avverkningsstatistiken, icke gjordes utförligare än som vore oundgängligen nödvändigt. Vidkommande förslaget om införande av en årlig avverkningsstatistik har centralbyrån gjort gällande, att en dylik vore ett nyttigt komplement till de med längre tids mellanrum utförda skogsinventeringarna. Även i detta fall vore det dock enligt ämbetsverkets uppfattning angeläget, att statistiken icke gjordes mera omfattande än oundgängligen nödvändigt, och härvid torde i jämförelse med den första provundersökningen väsentliga inskränkningar kunna göras i fråga om uppgiftspliktens omfattning.

Vad beträffar detaljerna i utredningens förslag angående den första provundersökningen har statistiska centralbyrån gjort vissa anmärkningar.

Enligt förslaget skulle provundersökningen avse avverkningarna under år 1936. Det torde emellertid bliva nödvändigt, att proposition om anslag till

bestridande av de erforderliga kostnaderna avlätes till riksdagen. Vidare måste formuläret för undersökningen definitivt fastställas samt en tillräckligt stor upplaga av blanketter tryckas och distribueras över hela landet i så god tid, att de uppgiftsskyldiga skulle hava möjlighet att inom föreskriven tid avgiva uppgifterna. Till prövning borde slutligen upptagas frågan, huruvida man kunde förutsätta, att de uppgiftspliktiga under det gångna året fört så noggranna anteckningar om sina avverkningar, att de nu efteråt vore i tillfälle att lämna de detaljerade uppgifter, som den föreslagna blanketten innehölle. Med hänsyn till det anförda avstyrkte centralbyrån bestämt, att undersökningen komme att avse år 1936 och föresloge i stället, att densamma uppskötes ett år.

I utredningens förslag förutsattes, att uppgifter för undersökningen skulle lämnas å blanketter, vartill formulär fastställdes av statistiska centralbyrån. Då centralbyrån ansåge lämpligt, att vid formulärets fastställande medbestämmanderätt gåves åt representanter för den skogliga fackkunskapen, föresloge centralbyrån den ändringen i nyssnämnda bestämmelse, att formuläret borde fastställas av statistiska centralbyrån och domänstyrelsen gemensamt.

Den första provundersökningen hade föreslagits skola verkställas av statistiska centralbyrån. Om så funnes lämpligt, vore centralbyrån givetvis beredd att åtaga sig ifrågavarande uppdrag. Därest det, såsom centralbyrån funne uppenbart, bleve nödvändigt att uppskjuta undersökningen ett år, kunde det emellertid förtjäna tagas under övervägande, huruvida icke möjligen utarbetandet av avverkningsstatistiken redan från början med fördel skulle kunna överlämnas till den föreslagna nämnden för skogsinventeringarna. I varje fall ville centralbyrån tillstyrka förslaget, att för framtiden den årliga avverkningsstatistiken och de fortlöpande skogsinventeringarna omhänderhades av samma organ.

Mot den av utredningen beräknade totalkostnaden, 50,000 kronor, för den ifrågasatta provundersökningen har statistiska centralbyrån ej haft något att erinra. Dock har centralbyrån framhållit, att kostnadsberäkningar av detta slag givetvis vore mycket osäkra och att särskilt bearbetningskostnaderna vore i hög grad beroende av de avgivna uppgifternas beskaffenhet.

Centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund har förklarat sig dela utredningens uppfattning om angelägenheten av att en fortlöpande avverkningsstatistik komme till stånd. Emellertid har centralrådet ansett, att utredningens förslag i ämnet icke läte sig med fördel realiseras på det sätt utredningen angivit. Härom yttrar centralrådet:

Enligt centralrådets åsikt kunde sålunda den föreslagna provundersökningen av olika skäl äga rum tidigast vid 1938 års virkestaxering. Då emellertid ett klarläggande av möjligheterna för en avverkningsstatistiks anordnande på av utredningen föreslaget sätt helst borde ske, innan ny riksskogstaxering påbörjades, ansåge centralrådet det samtidigt önskvärt, att provundersökningen vid sagda tillfälle kunde genomföras.

Den tid, som dessförinnan återstode, måste på effektivast möjliga sätt utnyttjas för att bringa kännedom om den förestående undersökningen till alla, som berördes därav. Kungörelse därom torde sålunda snarast möjligt böra utfärdas samt blanketter och formulär distribueras. Vidare torde lämpliga åtgärder böra vidtagas till vederbörande skogsägares upplysning om tillvägagångssättet vid virkesmätning, för vilket ändamål centralrådet ansåge sig kunna erbjuda skogsvårdsstyrelsernas medverkan, i den mån den

kunde behöva anlitas och handläggandet av personalens övriga arbetsuppgifter icke utgjorde hinder härför.

Centralrådet funne för sin del mest ändamålsenligt, om den ytterligare utredning av frågan, som torde böra ske vid förutsättning, att den föreslagna undersökningen komme till stånd först i samband med 1938 års virkestaxering, bleve hänskjuten till 1936 års skogsutredning. Utredningen skulle därigenom bliva i tillfälle att samtidigt överarbeta sina förslag under beaktande av de detaljerinringar, som från vissa håll riktats mot desamma. Det syntes även lämpligt, att utredningen själv kunde få föreslå de åtgärder i upplysningshänseende, som borde vidtagas, för att bästa möjliga resultat av provundersökningen skulle kunna erhållas.

Ehuru centralrådet tidigare räknat med, att utgifterna för provundersökningen — av utredningen uppskattade till 50,000 kronor — skulle kunna hållas på en väsentligt lägre nivå, har centralrådet ej funnit sig böra framställa någon erinran mot utredningens kostnadsberäkning. Måhända kunde det nämligen, framhåller centralrådet, visa sig erforderligt, att någon mindre del av angivna belopp toges i anspråk för de förberedande åtgärder för undersökningens verkställande, vilka torde komma att visa sig erforderliga.

Skogsägareföreningarnas riksförbund och *Sveriges skogsägareförbund* hava båda vitsordat behovet av en årlig avverkningsstatistik. Sistnämnda förbund har förklarat sig tillstyrka såväl utredningens förslag angående sättet för genomförande av en kontinuerlig avverkningsstatistik som den föreslagna planen för provundersökningen.

Ur yttrandena från de olika *skogsvårdsstyrelserna* må här slutligen anföras följande.

Skogsvårdsstyrelserna i Östergötlands, Jönköpings och Kronobergs län, Kalmar läns norra och södra landstingsområden samt Blekinge, Kristianstads, Malmöhus, Västernorrlands och Norrbottens län hava tillstyrkt förslaget angående anordnande av en avverkningsstatistik eller lämnat detsamma utan erinran.

Skogsvårdsstyrelsen i Stockholms län har hemställt, att utredningens förslag om en provundersökning måtte i huvudsak godkännas. Styrelsen har emellertid gjort gällande, att sagda undersökning omöjligt kunde hinna verkställas redan 1937. Enligt styrelsens mening vore det nämligen bland annat nödvändigt med minst ett års upplysningsverksamhet rörande mätning av olika virkessortiment, innan virkesdeklarationerna från de smärre skogsägarna skulle kunna tillmätas något som helst statistiskt värde. För övrigt syntes icke frågan om årliga eller vart femte år återkommande uppgifter rörande virket från småskogarna behöva prövas före riksskogstaxeringens igångsättande. Bland annat ur kostnadssynpunkt har styrelsen även ifrågasatt, huruvida icke provundersökningen skulle kunna begränsas till exempelvis de län, som vore avsedda att taxeras under de 3—4 första åren.

Skogsvårdsstyrelsen i Uppsala län har förordat upprättandet av en avverkningsstatistik enligt av utredningen föreslaget system men har ansett, att uppgifter för statistiken i fråga borde infordras först under år 1938.

Skogsvårdsstyrelsen i Södermanlands län har i princip ej haft något att erinra mot utredningens ifrågavarande förslag. Detta behövde dock enligt styrelsens åsikt underkastas ytterligare bearbetning. Härjämte har styrelsen hemställt, att tiden för provundersökningen i allt fall måtte framflyttas ett

år och att skogsvårdsstyrelserna härunder måtte beredas tillfälla inkomma med nya yttranden i ämnet.

Jämväl *skogsvårdsstyrelsen i Gotlands län* har i huvudsak godtagit förslaget om upprättandet av en avverkningsstatistik. Styrelsen har emellertid förklarat sig hysa den uppfattningen, att provundersökningen först borde företagas, sedan grunderna för densamma blivit fullt utarbetade och landets skogsägare fått tid och tillfälle att i någon mån sätta sig in i förfaringssättet och ändamålet med undersökningen. Vidare har styrelsen riktat vissa anmärkningar mot den föreslagna deklarationsblankettens uppställning. Bland annat har styrelsen sålunda ansett, att å blanketten borde redovisas även husbehovsvirke.

Skogsvårdsstyrelsen i Hallands län har likaså gjort gällande, att ifrågavarande statistik för att vara fullständig borde omfatta jämväl husbehovsvirke. I övrigt har styrelsen tillstyrkt utredningens förslag, dock att styrelsen ansett provundersökningen tidigast kunna äga rum i samband med 1938 års virkestaxering.

Skogsvårdsstyrelsen i Älvsborgs län har förklarat sig finna det vara av visst intresse, om riksskogstaxeringen kunde kompletteras med en fortlöpande och någorlunda tillförlitlig avverkningsstatistik. Med kännedom om den otillförlitlighet, som vidlådde deklarationsuppgifterna, har styrelsen emellertid ej ansett sig kunna tillstyrka, att deklarationernas primäruppgifter lades till grund för en eventuell avverkningsstatistik. Ej heller förefunnes enligt styrelsens uppfattning något behov av virkesstatistik ur den synpunkten sett, att den skulle kunna utgöra en kontroll på riksinventeringarna av virkesförrådet, därest dessa inventeringar, såsom föreslagits, gjordes kontinuerliga med ett omdrev av cirka 15 år. I varje fall, anför styrelsen, borde den ifrågasatta virkesstatistiken icke påbörjas förrän år 1938. Erforderlig kungörelse i ämnet borde likväl utfärdas i god tid dessförinnan. Den av utredningen uppskattade kostnaden för provundersökningen har styrelsen ansett vara för knappt tilltagen. Styrelsen har slutligen föreslagit, att utredningen under tiden intill dess provundersökningen påbörjades sökte utreda och utarbeta förslag angående de åtgärder, som borde vidtagas för att avhjälpa förefintliga brister hos den hittills tillämpade metoden.

Skogsvårdsstyrelsen i Värmlands län har ansett det osannolikt, att — åtminstone tillsvidare — en vederhäftig avverkningsstatistik skulle kunna byggas på virkesdeklarationernas uppgifter. Då dessutom genom de tillämnade periodiska inventeringarna för landets skogspolitik nöjaktiga resultat syntes kunna påräknas, har styrelsen avstyrkt utredningens förslag, i vad detta gällde den årliga avverkningsstatistiken. Än mindre tillförlitliga torde enligt styrelsens mening bliva de uppgifter å icke accispliktigt virke, som av utredningen föreslagits såsom komplettering vid 1937 års virkestaxering. Om emellertid, framhåller styrelsen, likväl ett försök i angiven riktning ansåges böra komma till stånd, syntes detta böra begränsas att omfatta endast vissa representativa delar av landet och då måhända i första hand sådana områden, som under den närmaste tiden kunde påräknas bliva föremål för riksskogstaxering.

Skogsvårdsstyrelsen i Kopparbergs län har beträffande förslaget om en fortlöpande avverkningsstatistik endast ifrågasatt behövligheten av att göra deklarationsblanketten så utförlig, som av utredningen föreslagits.

Skogsvårdsstyrelsen i Gävleborgs län har vitsordat behovet av en fortlöpande avverkningsstatistik samt förklarat sig finna förslaget om anordnande av en försöksstatistik välbetänkt. Emellertid har styrelsen gjort gällande,

att åtminstone inom sådana län, där flera olika inmätningsmetoder och prissättningssystem tillämpades, detaljuppgifterna lämpligen borde sammanställas länsvis, innan de vidarebefordrades till statistiska centralbyrån. Styrelsen har dessutom gjort vissa smärre anmärkningar beträffande den föreslagna deklarationsblankettens uppställning. Slutligen har styrelsen hållit före, att försöksstatistiken borde uppskjutas ett år med hänsyn till de stora praktiska svårigheter, som förefunnes för densammas anordnande under år 1937.

Skogsvårdsstyrelsen i Jämtlands län har ansett, att behovet av en fortlöpande avverkningsstatistik bleve mindre framträdande, därest landets skogstillgångar framgent bleve föremål för inventeringar på föreslaget sätt. Att genomföra en dylik tillförlitlig statistik torde dessutom enligt styrelsens mening komma att möta större svårigheter än vad utredningen tänkt sig. Då berörda svårigheter torde komma att klarläggas genom den föreslagna provundersökningen, har styrelsen funnit sig böra tillstyrka denna.

Skogsvårdsstyrelsen i Västerbottens län har tillstyrkt utredningens förslag men förklarat sig finna det nödvändigt att uppskjuta provundersökningen ett år.

Förslaget om fortlöpande statistik rörande skogsmarkens fördelning på olika brukarekategorier.

Domänstyrelsen har förklarat sig ej vara övertygad om behovet av den med förslaget avsedda statistiken, enär det enligt styrelsens mening ej klart framgått, vilka ändamål en dylik statistik vore avsedd att tjäna. Emellertid har domänstyrelsen ej velat motsätta sig en utredning, i överensstämmelse med det framlagda förslaget, i samband med 1938 års allmänna fastighetstaxering. Styrelsen har likväl ej ansett det nödvändigt att redan nu taga ställning till frågan, huruvida en dylik detaljerad utredning skulle behöva upprepas vart femte år.

Statistiska centralbyrån har funnit den föreslagna bearbetningen av materialet från jordbruksräkningarna vara av stort intresse och har därför i princip uttalat sig för att en dylik bearbetning komme till stånd. En därav betingad förhöjning i kostnaderna för jordbruksräkningen bleve emellertid enligt centralbyråns mening oundgänglig. Då centralbyrån inom kort ämnade inkomma till Kungl. Maj:t med förslag att en allmän jordbruksräkning måtte anordnas hösten 1937 i anslutning till 1938 års allmänna fastighetstaxering, vore det, framhåller centralbyrån, ämbetsverkets avsikt att vid uppgörande av förslag till nämnda jordbruksräkning taga hänsyn härtill. Centralbyrån har vidare uppgivit, att, såvitt ämbetsverket nu kunde bedöma, ett belopp av omkring 12,000 kronor syntes komma att behövas utöver det belopp, som i övrigt torde bliva erforderligt för jordbruksräkningen i fråga. Vid denna kostnadsberäkning hade hänsyn icke tagits till utgifter för dyrtidstillägg och tryckning eller till allmänna expenser. Utredningens utkast till huvuduppställning för nu ifrågavarande statistik har centralbyrån ansett sig kunna i huvudsak godtaga.

Centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund har gillat förslaget om en fortlöpande statistik rörande skogsmarkens fördelning å olika brukaregrupper och har endast ansett sig böra förorda, att även »utarrenderade» bruk-

ningsdelar uppdelades med hänsyn till deras skogsmarksinnehav på samma sätt som av utredningen föreslagits beträffande »självvägande».

Skogsägareföreningarnas riksförbund har vitsordat betydelsen, ej minst för det enskilda skogsbruket, av nyssnämnda statistik.

Även *Sveriges skogsägareförbund* har funnit det vara av visst skogspolitiskt intresse, att en statistik i förevarande avseende verkställdes en gång, helst som det torde kunna ske utan större kostnader, men har ej ansett frågan vara av den vikt, att statistiken behövde göras kontinuerlig.

Samtliga de *skogsvårdsstyrelser,* som yttrat sig över förevarande del av utredningens utlåtande, hava i princip tillstyrkt eller ej haft något att erinra mot vad utredningen föreslagit. Anmärkningar mot utredningens förslag hava överhuvud endast framkommit i yttrandena från *skogsvårdsstyrelserna i Stockholms och Värmlands län* och äro av uteslutande formell natur. Bland annat hava dessa båda skogsvårdsstyrelser mot utredningens utkast till huvudstatistik riktat samma invändning som centralrådet.

Lika med 1936 års skogsutredning och på av denna anförda skäl anser jag, att, för vinnande och vidmakthållande av tillfredsställande kännedom om rikets skogar, ett starkt behov förefinnes av inventering av dessa genom fortlöpande taxeringar. Jag vill härutinnan främst betona vikten av ett undanröjande snarast möjligt av den ovisshet, som ostridigt råder, när det gäller att bedöma skogstillgångarnas omfattning och beskaffenhet framförallt i Norrland. Jag tillstyrker därför, att åtgärder nu vidtagas för ifrågavarande taxeringars igångsättande. Taxeringsarbetet synes mig böra genomföras enligt i huvudsak de riktlinjer, som angivits av utredningen. Mest ändamålsenligt torde vara, att åt Kungl. Maj:t överlämnas att — efter den ytterligare utredning rörande planläggningen och utformningen av riksskogstaxeringen, som Kungl. Maj:t må finna erforderlig — vidtaga förberedande åtgärder för taxeringens påbörjande. *Departementschefen.*

Även för anordnandet av en fortlöpande avverkningsstatistik finner jag utredningen hava andragit bärande skäl. Behovet av en avverkningsstatistik har för övrigt vitsordats i nära nog samtliga remissyttranden. Då det tillvägagångssätt, som av utredningen förordats, synes erbjuda de största möjligheterna att utfinna den lämpligaste formen för en dylik statistik, biträder jag utredningens förslag om anordnande i detta syfte av en hela riket omfattande försöksundersökning i anslutning till virkestaxeringen till skogsaccis. Såsom i ett flertal yttranden framhållits torde denna provundersökning emellertid icke kunna äga rum under innevarande år utan böra uppskjutas till nästa år och alltså företagas i samband med 1938 års virkestaxering till skogsaccis. På Kungl. Maj:t torde få ankomma att dessförinnan meddela erforderliga föreskrifter rörande provundersökningens närmare gestaltning i huvudsaklig överensstämmelse med utredningens förslag. Med stöd av erfarenheterna från provundersökningen torde sedermera få tagas under förnyat övervägande frågan om sättet för upprättandet av en årlig avverkningsstatistik.

Vidkommande härefter förslaget om anordnande, på grundval av det vid de allmänna jordbruksräkningarna infordrade primärmaterialet, av en fortlöpande statistik rörande skogsmarkens fördelning på olika brukarekategorier finner jag med hänsyn till vad härutinnan i ärendet anförts sagda förslag i hög grad värt beaktande. Jag vill fördenskull tillstyrka detsammas genomförande. Redan i samband med den allmänna jordbruksräkning, som är avsedd att anordnas under hösten 1937 och varom förslag förut denna dag framlagts, torde sålunda det införskaffade materialet böra underkastas bearbetning i syfte att erhålla en statistik av ifrågavarande art.

För bestridande av kostnaderna för riksskogstaxeringens planläggning och påbörjande samt för genomförande av förenämnda provundersökning har 1936 års skogsutredning föreslagit anvisande för budgetåret 1937/1938 av ett reservationsanslag å (100,000 + 50,000 =) 150,000 kronor. Det förhållandet, att, såsom jag i det föregående förordat, provundersökningen torde få uppskjutas ett år, synes mig icke böra medföra någon ändring i utredningens beräkning av medelsbehovet för sagda undersökning. Visserligen torde undersökningen genom uppskovet komma att delvis överskjutas till budgetåret 1938/1939, men med hänsyn till att det här ej gäller något mera avsevärt belopp förefaller det mig mest lämpligt att på en gång anvisa hela det för provundersökningen behövliga beloppet, 50,000 kronor. Då emellertid de erforderliga förberedelserna för riksskogstaxeringen icke torde hinna avslutas så tidigt, att taxeringen kan igångsättas redan under nästa budgetår, synes det av skogsutredningen föreslagna beloppet kunna begränsas till 50,000 kronor. Jag föreslår alltså, att medelsanvisningen till ifrågavarande båda ändamål för nästa budgetår bestämmes till 100,000 kronor, vilket belopp med 50,000 kronor understiger vad i statsverkspropositionen beräknats för ändamålet. Rörande dispositionen av sagda belopp, 100,000 kronor, torde föreskrift i sinom tid få meddelas av Kungl. Maj:t.

Vad angår de med riksskogstaxeringens fortsatta bedrivande förenade kostnaderna synes mig utredningens preliminära kostnadsberäkning kunna i stort sett godtagas. Emellertid förutsätter jag, att, innan arbetet igångsättes, ett i möjligaste mån detaljerat kostnadsförslag uppgöres och underställes Kungl. Maj:t.

Vidkommande slutligen kostnaderna för den av mig förordade statistiken angående skogsmarkens fördelning på skilda brukaregrupper anser jag lika med utredningen, att sagda kostnader böra bestridas av de medel, som framdeles komma att anvisas för genomförandet av 1937 års allmänna jordbruksräkning.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1) besluta, att ny riksskogstaxering snarast möjligt må anordnas enligt i huvudsak de riktlinjer, som av mig i det föregående förordats;

2) besluta, att i samband med 1938 års virkestaxering till skogsaccis må i huvudsaklig överensstämmelse med av mig i det föregående tillstyrkt förslag verkställas en provundersökning angående möjligheterna att åstadkomma en fortlöpande avverkningsstatistik;

3) till *Riksskogstaxering och avverkningsstatistik* för budgetåret 1937/1938 anvisa ett *reservationsanslag* av ..... kronor 100,000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Hugo Nordlander.